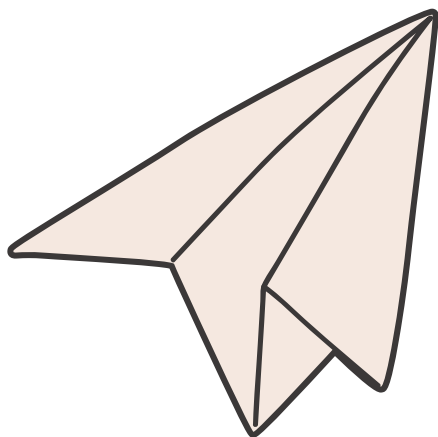

Výchova k demokratickému občianstvu a kritickému mysleniu.

Verejná správa ako súčasť politického systému SR

Peter Šamalík

1. vydanie

ISBN - 978-80-69072-02-2 (pdf)

ISBN - 978-80-69072-03-9 (epub)

Publikovanie:

Inštitút verejnej politiky, o.z.,

Fakulta sociálnych vied UCM v Trnave

Vydavateľstvo:

Inštitút verejnej politiky, o.z.

Bučianska 4/A

917 01 Trnava

<https://ivp.fsvucm.sk/>

Grafická úprava

© StockInDesign by Erick Ragas

& Andrej Kóňa

Recenzenti

PhDr. Matúš Meluš, PhD.

PhDr. Karol Zachar, PhD.

Publikácia vychádza ako súčasť riešenia projektu: KEGA 005UCM-4/2021 s názvom Tvorba učebných textov a učebných pomôcok k predmetu Občianska náuka z pohľadu výchovy k demokratickému občianstvu a kritickému mysleniu

Publikácia bola schválená Edičnou radou FSV UCM v Trnave

© všetky práva vyhradené

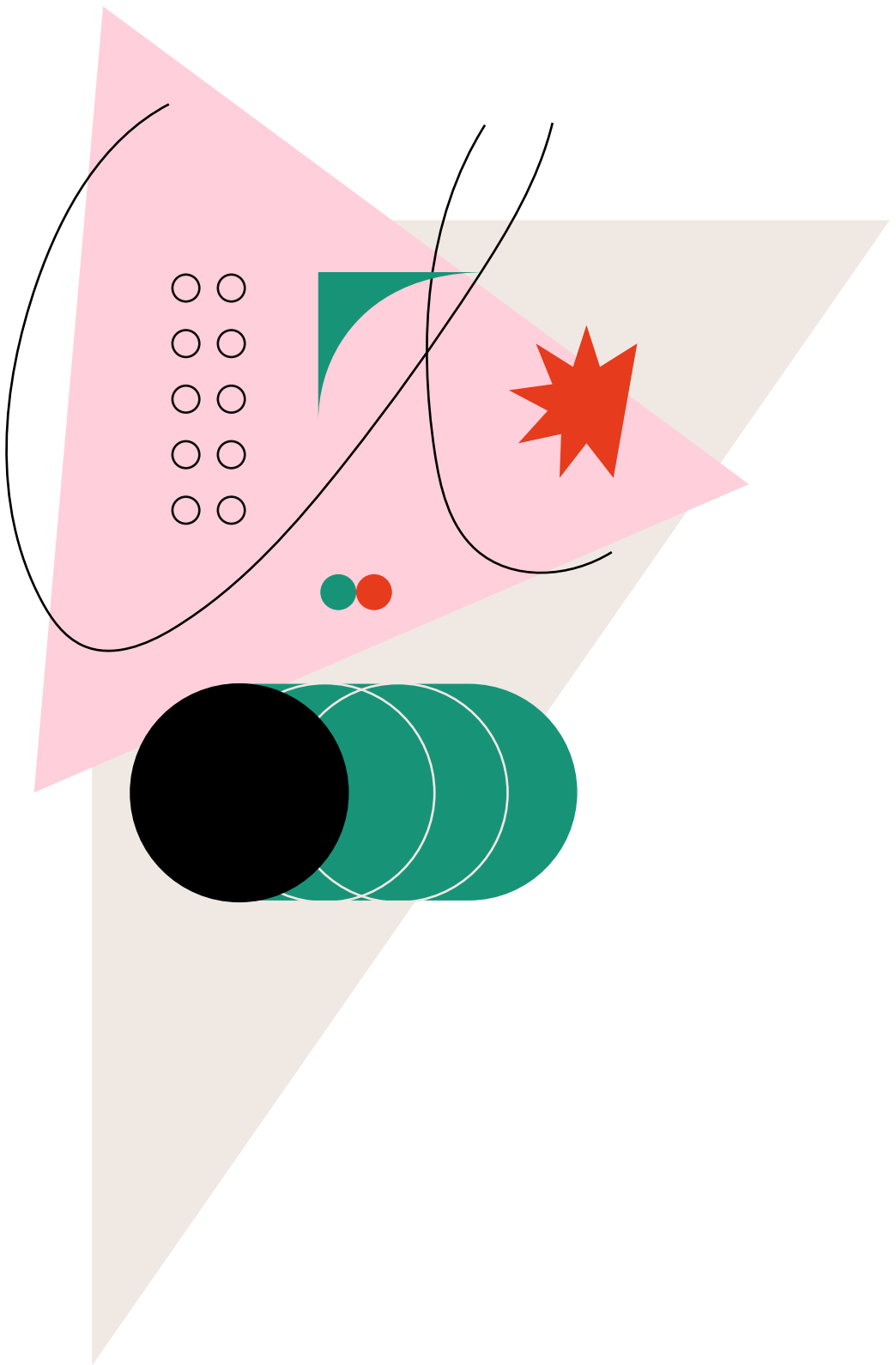
1. vydanie 2024

Elektronická verzia (pdf a epub)

-- www.fsvucm.sk --

ÚVOD	7
VEREJNÁ SPRÁVA AKO SÚČASŤ POLITICKÉHO SYSTÉMU	11
ŠTÁTNA SPRÁVA	21
MIESTNA ŠTÁTNA SPRÁVA	51
ÚZEMNÁ SAMOSPRÁVA AKO SUBSYSTÉM VEREJNEJ SPRÁVY	69
MIESTNA SAMOSPRÁVA	77
REGIONÁLNA SAMOSPRÁVA	101
Bibliografia	121

ÚVOD

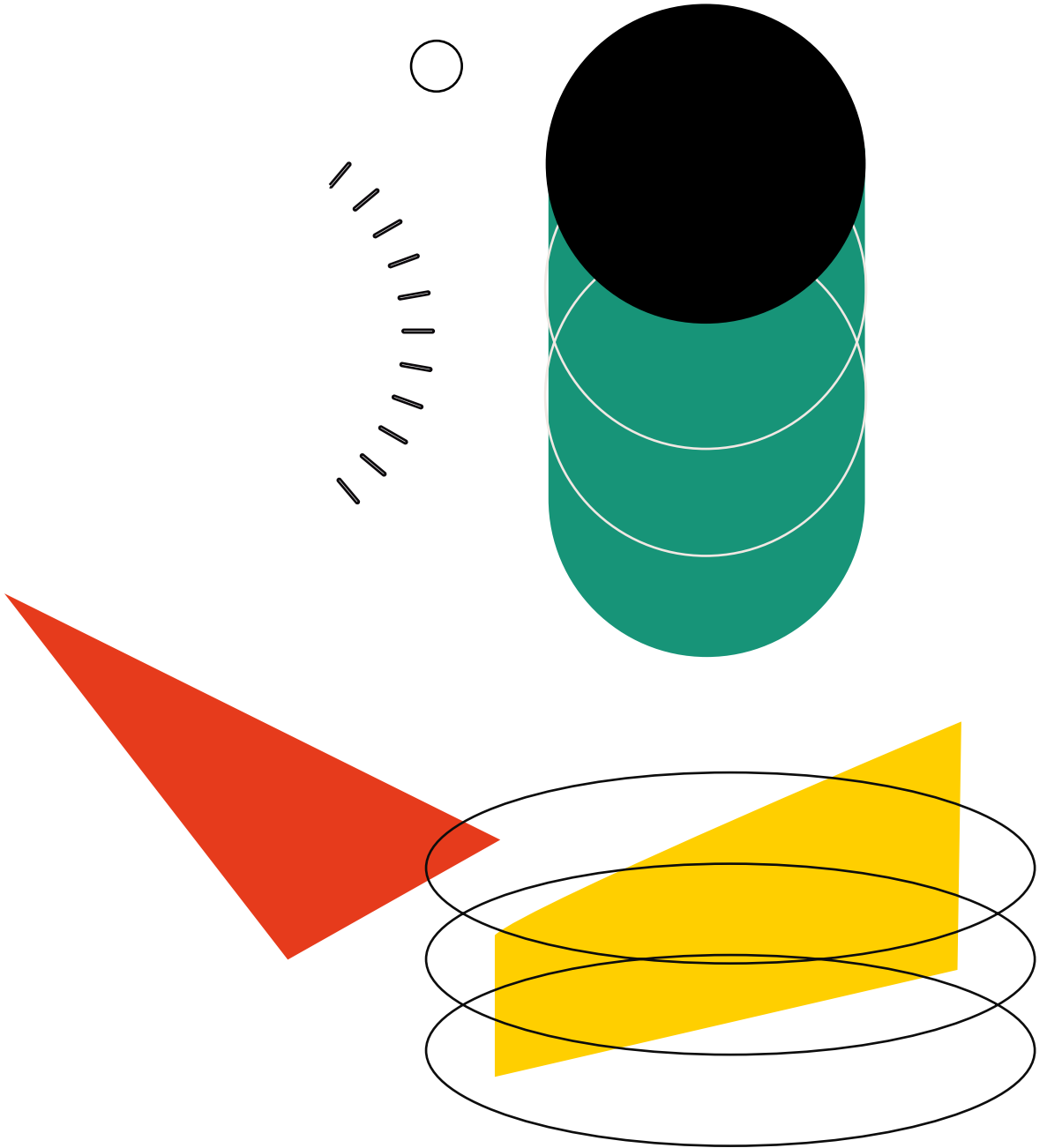
VEREJNÁ SPRÁVA AKO
SÚČASŤ POLITICKÉHO
SYSTÉMU SR

Verejná správa a jej jednotlivé subsystemy predstavujú neoddeliteľnú súčasť pre správne fungovanie celej spoločnosti. Orgány štátnej správy a samosprávy nepretržite realizujú širokú škálu povinností, čím vytvárajú všetky potrebné podmienky pre zabezpečenie plynulého smerovania a chodu verejného života občanov. V moderných a demokratických politických systémoch operujú orgány verejnej správy na viacerých úrovniach. Takým príkladom je aj administratívny systém Slovenskej republiky. Celkovú konšteláciu verejnej správy možno označiť za komplikovaný, avšak nie chaotický systém. Aj z toho dôvodu je potrebné, aby sa ďalej prehĺbovalo povedomie o funkciách a význame verejnej správy a politického systému medzi mladými generáciami.

Z dôvodu prepojenia a vzájomných väzieb medzi správnou vedou a náukou o politickom systéme sme sa na pôde Fakulty sociálnych vied UCM v Trnave rozhodli pre spracovanie uce-

lenej učebnice, ktorá sa bude zaoberať práve vzťahom a postavením verejnej správy v politickom systéme. Učebnica si kladie za cieľ poskytnúť teoretický a aplikačno-praktický výklad pre pedagógov a študentov stredných škôl.

Predkladaná učebnice rozoberá pozíciu verejnej správy v štruktúrach politického systému. V kontinuálnej nadväznosti sa následne zaoberá charakterom štátnej správy, organizáciou štátno-správnych inštitúcií a pôsobnosťou jednotlivých orgánov štátnej správy na celorepublikovej a miestnej, resp. okresnej úrovni. V druhej časti sa učebnica zaoberá vymedzením územnej samosprávy s dôrazom na organizáciu, kompetenčný rámec a charakteristické črty orgánov miestnej a regionálnej samosprávy. Na konci učebnice je k dispozícii tiež zoznam použitej literatúry, ktorý obsahuje širokú škálu monografií, učebníc, zborníkov, či internetových odkazov. Tie môžu slúžiť študentom a pedagógom pre ďalšie rozšírenie celkového obrazu o fungovaní verejnej správy v kontexte politického systému Slovenskej republiky.

VEREJNÁ SPRÁVA AKO SÚČASŤ POLITICKÉHO SYSTÉMU

VEREJNÁ SPRÁVA AKO
SÚČASŤ POLITICKÉHO
SYSTÉMU SR

Politický systém Slovenskej republiky nepozostáva výhradne z parlamentu, vlády, prezidenta, súdov, či iných významných aktérov ako sú politické strany. **Tvoria ho taktiež jednotlivé zložky verejnej správy.** Verejná správa je charakteristická svojou rozhodovacou aktivitou, ktorá je založená na analyzovaní a vykonávaní mechanizmov a rozhodnutí zasahujúcich do všetkých úsekov verejného života naprieč celoštátnym, regionálnym alebo komunálnym územím, čím ovplyvňuje životy všetkých občanov. Ak by sme sa bližšie zamerali druhú časť slovného spojenia, na výraz správa, môžeme zistiť, že ide o rôznorodý súbor aktivít, spravujúcich práve jednotlivé úseky verejného života, do ktorých subjekty verejnej správy svojou činnosťou zasahujú. Orgány verejnej správy pomocou verejnej moci nepretržite a koordinovane riešia problémy vychádzajúce z aktuálneho diania v spoločnosti. Všetky tieto činnosti realizujú prostredníctvom

štátnej moci. Avšak aj samotná štátna moc predstavuje len najvýznamnejšiu súčasť moci verejnej.

Verejnú moc môžeme zdefinovať ako typ moci, prostredníctvom ktorej sa autoritatívne rozhoduje o právach a povinnostiach fyzických a právnických subjektov. Orgány verejnej správy ho využívajú na zaobstaranie chovania a smerovania spoločnosti požadujúcim smerom. Rozhodnutie orgánu disponujúceho verejnou mocou môže byť interpretované priamo aj sprostredkované. Taktiež je dôležité spomenúť, že osoba, o jej právach a povinnostiach sa rozhoduje, je ustanovizni verejnej moci podriadená a záverečné ustanovenie pramení výhradne z platnej legislatívy a vôle rozhodujúceho orgánu.

Verejná správa teda predstavuje neodmysliteľnú a nevyhnutnú súčasť každého demokratického a moderného politického systému. Celková stabilita politického systému je totižto priamo založená na spolupráci inštitúcií pôsobiacich v rámci štruktúr verejnej správy v spojitosti s demokratickými zásadami a právnymi piliermi platnými v danej krajine. Dôležitým ukazovateľom pri hodnotení funkčnej a prosperujúcej verejnej správy môže byť napr. vzájomný vzťah medzi práve jednotlivými úradmi, ktoré spadajú do

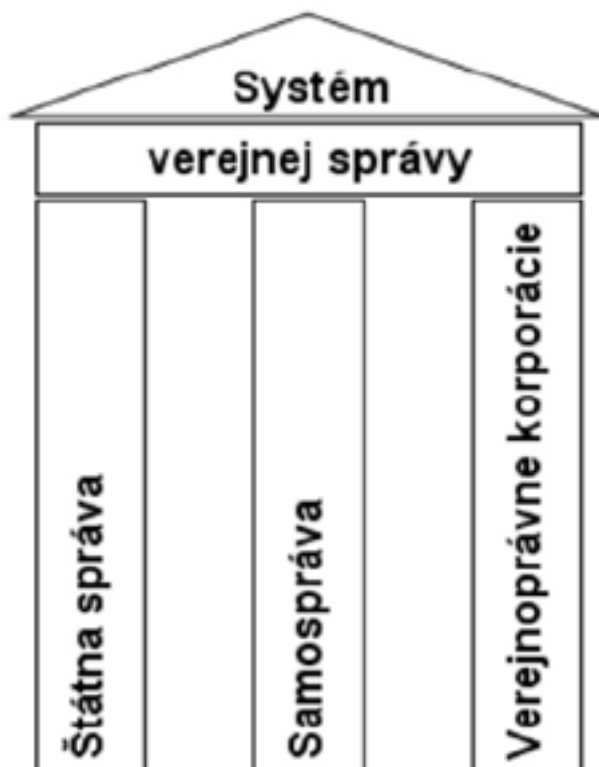
systemu verejnej správy a občanmi. Za predpokladu, že verejné inštitúcie aktívne sledujú potreby a požiadavky občanov sa táto väzba pozitívne rozvíja a obyvatelia sa rovnocenným subjektom pri spravovaní vecí verejných.

Teoreticky zadefinovať verejnú správu je pomerne náročné, nakoľko ide o skutočne rozsiahli súbor činností. Z hľadiska samotného výkonu však realizuje pre spoločnosť viacero významných funkcií:

- **Mocenská funkcia** – prostredníctvom tejto funkcie dokážu subjekty verejnej správy autoritatívne prikazovať, zakazovať a donucovať plnenie určitých práv a povinností. Orgány verejnej správy však musia pri aplikovaní mocenských nástrojov dodržiavať platný právny poriadok a demokratické princípy,
- **Ochranná funkcia** – má za úlohu zaobstarať ochranu a bezpečnosť spoločnosti, štátneho zriadenia a celkového verejného poriadku,
- **Organizačná funkcia** – zabezpečuje plnenie všetkých organizačných záležitostí v krajine. Napr. štátne záležitosti (administratívno-správne členenie na nižšie územné celky), povinnosti inštitúcií (obrana štátu) alebo práva občanov (vzdelávanie),

- **Regulačná funkcia** – zaobstaráva dohľad nad celým fungovaním spoločnosti. Snaží sa o vytvorenie takého stavu v krajine, kedy existuje politický pluralizmus, dialóg medzi verejnými inštitúciami a občanmi, solidarita, tolerancia a kreuje možnosti na vyjadrenie názorov občanov a ich združovaním,
- **Plnenie funkcií smerom k verejnosti** – pozostáva z vykonávania aktivít, ktoré sú realizované vo verejnom záujme. Inými slovami ide o vykonávanie kompetencií zabezpečujúcich hospodárske, finančné, sociálne a iné záruky pre občanov.

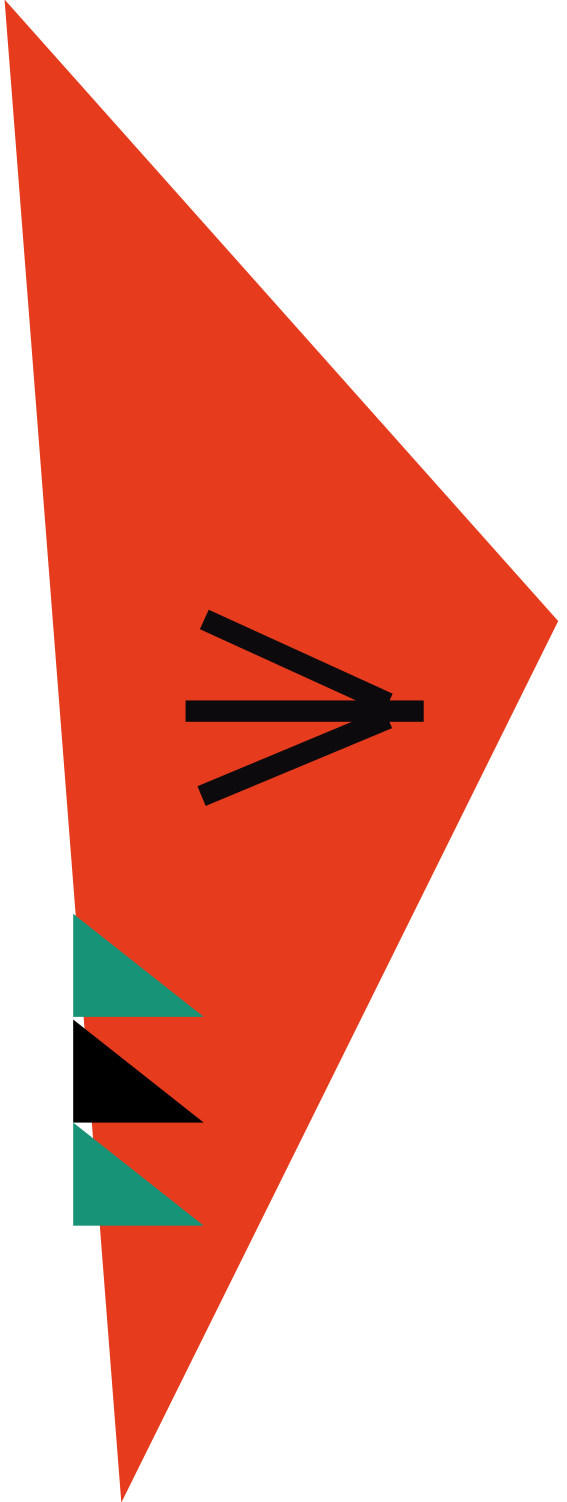
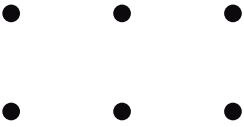
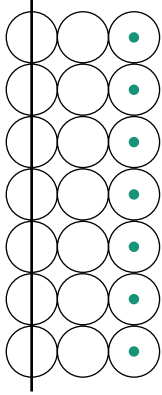
Schéma 1 Grafické znázornenie systému verejnej správy

Zdroj: Klimovský, 2008, s. 227.

Verejná správa sa skladá z celkovo troch súčastí. Konkrétne ide o **štátnu správu, územnú a záujmovú samosprávu a verejnoprávne korporácie**. Každý z podsystémov je charakteristický odlišnými vlastnosťami, pričom ich nie-

ktoré špecifiká spájajú a iné zasa odlišujú. Je potrebné však poukázať na skutočnosť, že pri reálnom výkone a plnení úloh štátnej správy a samosprávy sa vyskytuje ďaleko širší okruh subjektov. V tomto kontexte je do systému verejnej správy je potrebné pridať aj tzv. ostatných nositeľov práv k výkonu verejnej správy. Ide o rôzne fyzické a právnické osoby, napr. notári, exekútori, atď. Vystupujú ako špecifické subjekty, na ktoré štát delegoval vybraný okruh úloh a realizuje ich miesto orgánov štátnej správy. Takýto prenos kompetencií sa vykonáva výhradne prostredníctvom zákonov, prípadne iného normatívneho predpisu. Takisto je finančné ohodnotenie ich služieb vymedzené v právnych aktoch, napr. notárske poplatky alebo exekútorské krovy, atď. Aj z týchto dôvodov môžeme konštatovať, že systém a štruktúra verejnej správy je rôznorodá a podieľať sa na jej realizácii môžu aj subjekty situované mimo štruktúr verejnej správy, ak majú zákonné oprávnenie.

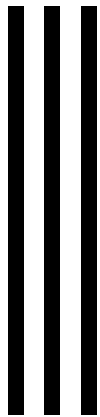
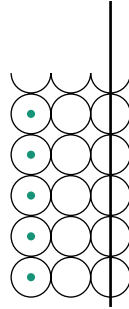

Kontrolné otázky

1. Ako by ste charakterizovali fenomén verejnej správy?
2. Čo chápeme pod pojmom verejná moc?
3. Aké funkcie sprostredkuje verejná správa pre spoločnosť?
4. Z akých subsystemov pozostáva systém verejnej správy?

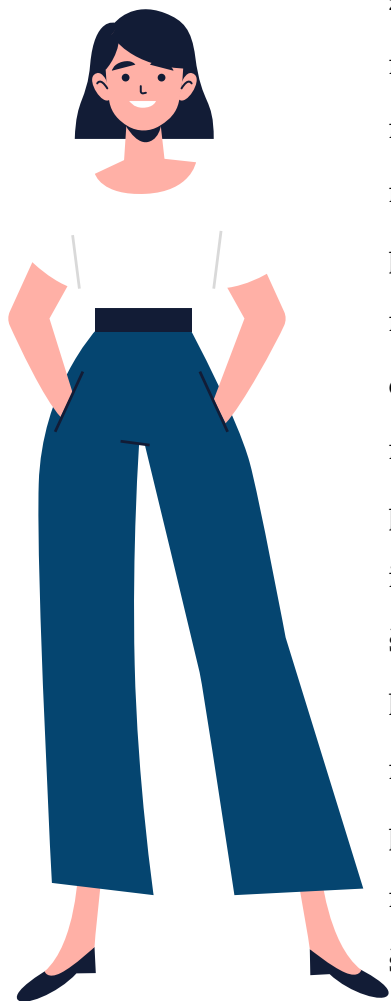
ŠTÁTNA SPRÁVA

VEREJNÁ SPRÁVA AKO
SÚČASŤ POLITICKÉHO
SYSTÉMU SR

Štátna správa ako osobitný subsystém predstavuje integrálnu časť verejnej správy a politického systému v každej krajine na svete. Orgány štátnej správy narábajú so štátnou mocou, pomocou ktorej realizujú všetky vládne politiky, čím zasahujú do každej oblasti verejného života a priamo ovplyvňujú dianie spoločnosti naprieč celoštátnym územím. S prostriedkom, akým je štátna moc, však nemôže narábať akýkoľvek subjekt. K nadobudnutiu takejto formy moci je potrebné dostať legitímny súhlas občanov. Nielen v podmienkach Slovenska sa k vysloveniu takéhoto súhlasu využívajú všeobecné, priame, rovné a tajné voľby. Vo voľbách kandidujú politické subjekty, čím sa priestor štátnej správy nepochybne stáva aj určitou politickou základňou vládnucej strany, resp. koalície a významným komponentom aj politického systému. Z toho následne vyplývajú spoločné väzby, vzájomná kontrola a spolupráca s parlamentom, súdnymi zložkami a najmä samot-

nou vládou. Pod pojmom štátna správa v neposlednom rade chápeme aj hierarchickú rozdelenú inštitucionálnu sústavu plniacu jednotlivé úlohy, ktoré štátnym orgánom podľa platných zákonov prináležia.

Ako bolo v texte vyššie naznačené, na štátnu správu môžeme nahliadnuť z viacerých perspektív. Ak by sme sa však

zaoberali vymedzením štátnej správy z dynamického pohľadu a jej výkonnej stránky, môžeme štátnu správu označiť ako nástroj na implementáciu jednotlivých štátnych politik. V takýchto koncepciách sú zadefinované skutočné ciele a priority štátnych orgánov a sú aplikované voči objektom, ktoré sa musia rozhodnutiu štátneho orgánu podriadiť. Subjekty štátnej správy sú všetky inštitúcie realizujúce svoju činnosť v mene štátu. Taktiež platí fakt, že všetky subjekty, ktoré uskutočňujú výkon štátnej správy musia byť zákonne vymedzené. Naopak pod objektami si môžeme predstaviť občanov a podniky, teda osoby situované mimo štruktúr verejnej správy. Okrem toho, však

štátna správa takisto predstavuje najrozsiahlejšiu súčasť verejnej správy, ktorá organizuje, koordinuje a zasahuje do všetkých interných a externých politík štátu. Naopak z inštitucionálneho hľadiska patrí zložkám výkonnej moci (vláde/exekutive). Prostredníctvom moci, ktorá pochádza od voličov, vládna strana alebo koalícia priamo kreuje a podieľa sa na príprave a aplikácii štátnych politík a plnení právnych predpisov v každom segmente verejného života.

Štátna správa je charakteristická najmä vybranými znakmi:

- **organizovanie** – súbor nepretržitých aktivít zameraných na plnenie úloh v rámci všetkých štruktúr štátnej správy,
- **realizovaná** – výkon štátnej správy je uskutočňovaný výhradne prostredníctvom platnej legislatívy a iných uznesení,
- **výkonná a nariaďovacia** – výkonom štátnej správy sa zaoberáva plnenie povinností vyplývajúcich z platného právneho poriadku a iných predpisov. Nariaďovací charakter má tiež spojitosť so zákonnou stránkou. Orgány štátnej správy taktiež disponujú možnosťami vydávať nariadenia a rozhodnutia voči objektom štátnej správy. Tým autoritatívne rozhodujú o právach a povinnostiach fyzických a

- právnických osôb,
- **štátna správa** je realizovaná výhradne **v mene štátu** a stojí za ňou **štátna moc**,
 - **funguje v presnom hierarchickom usporiadaní**, ktoré definuje vzťahy medzi jednotlivými orgánmi štátnej správy,
 - **pomocou štátnej správy sa naplňuje verejný záujem**. Je teda potrebné, aby sa pri rozhodovacej činnosti dodržiavali štátne aj občianske priority.

Štátna správa ako integrálna súčasť verejnej správy a politického systému pri svojom výkone zasahuje a spolupracuje aj s ostatnými ústavnými a politickými aktérmi. Hoci je principiálne štátna správa zverená do rúk výkonnej moci, svojou každodennou činnosťou sa na nej podieľa a kooperuje aj zákonodarná a súdna moc. Je však nutné spomenúť, že všetky aktivity odohrávajúce sa v segmentoch štátnej správy a ostatných zložkách štátu sú prejavom štátnej moci. V takomto ponímaní štátna správa predstavuje skutočne rozsiahlu, avšak nie chaotickú a logicky neusporiadanú štruktúru inštitúcií. Ich hlavným cieľom je zabezpečiť plnenie jednotlivých úloh a napĺňanie komplexného sociálneho a ekonomického rozvoja v danej spoločnosti.

Vzťah štátnej správy a výkonnej moci je z spomedzi troch zložiek štátnej moci najrozsiahlejší, čo je prirodzené, nakoľko štátna správa má najmä vykonávací charakter. Pre vládnu garnitúru predstavuje štátna správa rovnako určitú inštitucionálnu základňu, prostredníctvom ktorej následne realizuje jednotlivé kompetencie prameniace zo zákonov a implementuje štátne politiky a priority programového vyhlásenia vlády, prípadne iných vládnych koncepcií. Na tomto mieste je potrebné podotknúť, že v prípade slovenskej praxe platí dualizmus výkonnej moci. Okrem teda kolektívneho a exekutívneho orgánu vlády sa na výkonnej moci podieľa aj prezident. Prezident však do výkonu štátnej správy nijakým spôsobom nezasahuje. Z hľadiska právomocí hlavy štátu však môže menovať ministrov alebo predsedov a iných vrcholových predstaviteľov vybraných inštitúcií podľa toho, ako mu to zákon umožňuje. Všetky aktivity odohrávajúce sa medzi výkonnou mocou a štátnou správou nazývame ako politicko-mocenské aspekty formovania ŠS.

Spojitosti a spoločné väzby medzi štátnou správou a zákonodarnou mocou je možné identifikovať na troch elementárnych faktoroch:

- Štátna správa má podzákonný charakter – štátna správa

realizuje úlohy vyplývajúce zo zákonov, ktoré schválil zákonodarca;

- Pre určitých predstaviteľov štátnej správy sa využíva zásada ústavnoprávnej zodpovednosti voči zákonodarcom – napr. ľubovoľný minister môže byť odvolaný parlamentom;
- Orgány štátnej správy disponujú kreačnými kompetenciami v oblasti legislatívy – vláda SR, ministerstvá, ostatné ústredné orgány štátnej správy a okresné úrady môžu vydávať uznesenia, vyhlášky alebo individuálne akty.

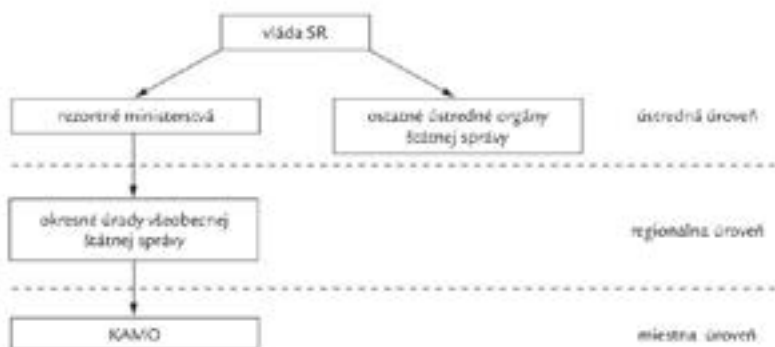
V nadväznosti na vyššie uvedené môžeme konštatovať, že štátna správa je realizovaná výkonnou mocou, avšak jej kompetencie a úlohy pochádzajú z legislatívnych prameňov schválených prostredníctvom zákonodarnej moci, čím v praktickej rovine nadobúda už spomínaný podzákonný charakter. Zároveň však existujú viaceré princípy, podľa ktorých orgány štátnej správy môžu vydávať nariadenia. Tie musia byť v súlade s ústavnými a právnymi normami a musia sa týkať výhradne odvetvových záležitostí patriacich pod danú inštitúciu. Tiež ministerstvá alebo ostatné ústredné orgány nesmú prenášať ľubovoľne kompetencie na iné subjekty, napr. regionálne a miestne samosprávy. Takúto spôsobilosť má vo svojej pôsobnosti výhradne zá-

konodarca (NR SR). Na tomto mieste môžeme konštatovať, že teda ide o typický vzťah medzi zákonodarnou mocou a štátnou správou, ktorý je charakteristický najmä pre parlamentné formy vlády.

Vzájomné väzby štátnej správy a súdnej moci tvorí viacero spoločných a odlišných faktorov. Zásadnou spojujúcou vlastnosťou je najmä skutočnosť, že štátna správa aj súdne zložky zabezpečujú realizáciu všetkých zákonných predpokladov a povinností, čím naplňajú faktory pre nepretržité a správne fungujúcu spoločnosť. Výraznú odlišnosť je možné naopak spozorovať pri pôvode verejnej moci. Štátna správa je prejavom verejnej moci, ktorá pochádza od občanov a je zverená ich zástupcom na princípe určitej ideológie. Ako bolo už vyššie uvedené, štátna správa je riadená politickými subjektmi. Súdna moc je naopak pri svojej činnosti plne nezávislá a kontroluje, či všetky činnosti odohrávané sa v spoločnosti sú v súlade s ústavným a právnym poriadkom. Ďalším priestorom pre kooperáciu súdnej moci a štátnej správy je vzťah s ministerstvom spravodlivosti. Z kompetenčného rámca ministra vyplýva, že môže súdom dávať pokyny. Aj v tomto prípade však ide výhradne o záležitosti týkajúce sa plnenia výkonu štátnej správy a nijakým iným

spôsobom nie je akceptovateľné, aby minister, prípadne akýkoľvek iný tajomník ministerstva justície zasahoval do rozhodovania súdov. Jedným z ďalších významných rozdielov je výsledok správneho konania. Orgány súdnej moci a štátnej správy môžu opäť v rozsahu, akým im to zákon umožňuje, viesť správne konania. V prípade inštitúcií štátnej správy je výsledkom individuálny správny akt. V prípade justičných zložiek naopak rozsudok, rozkaz alebo uznesenie. Pri správnom konaní tiež súdy predstavujú vyššiu inštanciu na odvolanie voči rozhodnutiu orgánu štátnej správy.

Schéma 2 Organizácia štátnej správy v podmienkach Slovenskej republiky

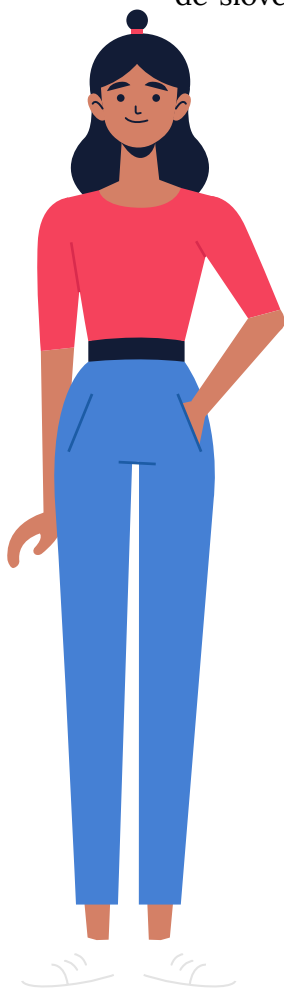
Zdroj: Hamalová et al., 2014, s. 296.

Schéma 2 ilustruje jednotlivé stupne štátnej správy na Slovensku. Na vrchu hierarchie stojí vláda, ktorej členovia sú na čele ministerstiev. Na tomto mieste by sme chceli ešte raz spomenúť, že vláda SR do výkonu štátnej správy nezasahuje, avšak je koordinačným a riadiacim orgánom pre vykonávateľov štátnej správy, čo ustanovuje zákon. Následne na ústrednej úrovni vystupujú ministerstvá, ostatné centrálné orgány, prípadné iné subjekty štátnej správy s celorepublikovou pôsobnosťou. V rámci regionálnej úrovne sú významným aktérom okresné úrady, ktorých územná pôsobnosť na určitých úsekoch presahuje hranice okresov a vykonávajú svoje kompetencie pre dva alebo viacero okresov, tým pádom vystupujú ako subjekt na určitom regióne. V prípade okresných úradov v sídle krajských miest to je kompetenčný rozsah aj pre celý región kopírujúci administratívno-správne hranice samosprávnych krajov. Na regionálnej úrovni tiež vystupujú iné štátne orgány ako napr. decentralizované subjekty. Ako konkrétny príklad by sme mohli uviesť krajské pamiatkové úrady alebo regionálne úrady verejného zdravotníctva. Následne na miestnej úrovni vystupujú kontaktné administratívne miesta občanov

(KAMO). Tie sú súčasťou okresných úradov a slúžia pre občanov a podniky k priamej interakcii so štátnymi orgánmi.

ÚSTREDNÁ ŠTÁTNA SPRÁVA – MINISTERSTVÁ

Ministerstvá sú budované na monokratických pilieroch a vytvárajú sa výhradne prostredníctvom zákona. V prípade slovenskej praxe ide o zákon č. 575/2001 o organizácii

činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy. Ústredná štátna správa je rozpracovaná aj v ústave, avšak celú organizáciu štátnej správy ústava ponecháva na zákonodarcu. Na hierarchickom vrchole ministerstva stojí minister a tiež zastrešuje post štatutárneho orgánu. Zároveň je súčasťou vládneho kabinetu a pri rokovaní disponuje hlasovacími právomocami. Ak z akýchkoľvek dôvodov minister nemôže plnohodnotne vykonávať svoju funkciu, zastáva ho poverený štátny tajomník. Avšak je nutné spomenúť, že stále je jedinou priamo zodpovednou osobou práve minister. Tajomník teda realizuje výhradne vôľu ministra a pri rokovaní vládneho zboru má jeho prejav len charakter odporúčania. Tajomníkov vymenúva a odvoláva

vláda SR, zvyčajne na návrh ministra. Ak ide o rezort, ktorý zasahuje do viacerých segmentov verejného života, je možné, aby boli tajomníci dvaja, resp. viacerí. Zároveň je však potrebné spomenúť, že ministerský post môže zastávať aj nominant, ktorý nie je súčasťou žiadnej politickej strany. V neposlednom rade je nutné spomenúť, že činnosť všetkých rezortov je koordinovaná a pod nepretržitým dozorom vlády, parlamentnej opozície, občanov a iných subjektov vytvárajúcich občiansku spoločnosť. V súčasnosti na Slovensku existuje 14 ministerstiev, pričom každé z nich má sídlo v hlavnom meste.

Ministerstvá sa z organizačno-hierarchickej perspektívy členia na úseky, odbory a prípadne iné administratívne a personálne útvary a sekretariáty. Každá zložka ministerstva je zriaďovaná podľa potreby a vychádza priamo z kompetenčného rámca definovaného v zákone. Následne podľa toho, aké potrebuje pri spravovaní ministerstvo oblasti pokryť kreuje jednotlivé úseky. Takisto je možné podľa rôznych potrieb tvoriť dočasné odbory a útvary, ak si to mimoriadna situácia vyžaduje. Podobne tomu bolo napr. počas pandémie, kedy sa vytvárali oddelenia krízového riadenia. Ministerstvá tiež môžu podľa potreby kreovať tzv.

preddavkové organizácie, ktoré hospodária s vyčleneným majetkom a rozpočtom ministerstva.

Ministerstvá sa v slovenskom administratívnom poriadku kategoricky členia **do troch skupín**:

- Ministerstvá pôsobiace v hospodárskom odvetví, kam patrí napr. ministerstvo hospodárstva a pôdohospodárstva,
- Ministerstvá zastrešujúce administratívne a politické funkcie. V súčasnom rozdelení kompetencií rezort obrany a vnútra,
- Ministerstvá riadiace ostatné sociálne a odvetvové segmenty verejného života.

Tabuľka 1 Prehľad ministerstiev a ministrov k 31.10.2023

Názov ministerstva	Meno ministra a jeho politická príslušnosť
Ministerstvo vnútra SR	Matúš Šutaj Eštok (SMER-SD)
Ministerstvo financií SR	Ladislav Kamenický (SMER-SD)
Ministerstvo obrany SR	Róbert Kaliňák (SMER-SD)
Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR	Juraj Blanár (SMER-SD)
Ministerstvo hospodárstva SR	Denisa Saková (HLAS-SD)

Názov ministerstva	Meno ministra a jeho politická príslušnosť
Ministerstvo dopravy SR	Jozef Ráž ml. (nominant SMER-SD)
Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR	Richard Takáč (SMER-SD)
Ministerstvo spravodlivosti SR	Boris Susko (SMER-SD)
Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR	Erik Tomáš (HLAS-SD)
Ministerstvo životného prostredia SR	Tomáš Taraba (SNS)
Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR	Tomáš Drucker (HLAS-SD)
Ministerstvo kultúry SR	Martina Šimkovičová (SNS)
Ministerstvo zdravotníctva SR	Zuzana Dolinková (HLAS-SD)
Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR	Richard Raši (HLAS-SD)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Úradu vlády SR (2023).

Ministerstvo vnútra je ústredným orgánom štátnej správy, do ktorého pôsobnosti patrí ochrana ústavného zriadenia, verejného poriadku a zaobstarávanie bezpečnosti občanov a súkromného majetku, ochrana a správa štátnych

hraníc, kontrola dodržiavania pravidiel a zabezpečenie plynulosti cestnej premávky a taktiež dohľad nad bezpečnosťou železničnej infraštruktúry. Do agendy ministerstva sa tiež radia otázky spojené s poskytovaním azylu, migrantmi, či vydávanie povolení k pobytu, občianskych a cestovných dokladov, alebo oprávnení k vedeniu motorových vozidiel. Tieto kompetencie realizuje prostredníctvom okresných úradov, ktoré sa rovnako radia do pôsobnosti ministerstva. Obce, mestá a samosprávne kraje koordinujú pri výkone štátnej správy a kreujú príležitosti pre ďalšie vzdelávanie pre samosprávnych zamestnancov. V neposlednom rade sú integrálnou súčasťou rezortu vnútra aj všetky policajné a hasičské zložky. Zároveň ide o rezort s najväčším počtom zamestnancov, približne 50-tisíc pracovníkov. Medzi bývalých ministrov vnútra patrili napr. Róbert Kaliňák (SMER-SD), Vladimír Palko (KDH), Ladislav Pittner (KDH) alebo Gustáv Krajčí (HZDS).

Ministerstvo financií zaobstaráva tvorbu a realizáciu fiškálnej politiky, rozpočtovanie celkovej bilancie rozpočtov verejnej správy, kreovanie štátneho rozpočtu a všetky iné aktivity spojené s prípravou a plnením jednotlivých kapitol štátneho rozpočtu. Taktiež zasahuje do politiky daní, cla,

poplatkov, sleduje verejný dlh a pripravuje rôzne opatrenia ekonomického charakteru, ktoré napomáhajú k zabezpečeniu prospešného mikroekonomického a makroekonomického rozvoja krajiny. Medzi ministrov v minulosti patrili napr. Peter Kažimír (SMER-SD), Ivan Mikloš (SDKÚ), Sergej Kozlík (HZDS) alebo Brigita Schmognerová (SDL).

Ministerstvo obrany je centrálnym orgánom štátnej správy pre riadenie a koordináciu obrany a ozbrojených síl Slovenskej republiky, realizáciu podporných a kontrolných činností pre ostatné orgány štátnej správy a samosprávy pri príprave na obranu, koordinovanie obranného plánovania, bezpečnosť vzdušného priestoru, správu vojenského letectva, vojenského spravodajstva a civilnej služby. Vo vzťahu voči verejnej správe je tiež opodstatnené spomenúť, že rezort obrany zaobstaráva a riadi vybrané územia, ktoré poznáme pod označením vojenské obvody a lesy. Z hľadiska personálnych štruktúr sa rezort obrany skladá z 14-tisíc vojenských zamestnancov a približne 7-tisíc administratívnych pracovníkov. Medzi významným slovenským ministrov obrany môžeme zaradiť Pavla Kanisa (SDL), Juraja Lišku (SDKÚ), Petra Gajdoša (SNS) alebo Jaroslava Naďa (Demokrati, pôvodne OĽANO).

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí je ústredným orgánom štátnej správy s pôsobnosťou v oblasti zahraničnej politiky a vzťahmi Slovenskej republiky s ostatnými krajinami, medzinárodnými organizáciami a inštitúciami Európskej únie. Zaobstaráva ochranu práv a záujmov Slovenskej republiky a jej občanov na území iných štátov, správu, narábanie s majetkom a riadenie zastupiteľských úradov SR v zahraničí, prípravu a uzatváranie bilaterálnych dohôd a dohľad nad implementáciou politík z dielne Európskej únie. Poprednými ministrami zahraničných vecí boli Miroslav Lajčák (SMER-SD) alebo Eduard Kukan (SDKÚ).

Ministerstvo hospodárstva sa zaoberá priemyselným odvetvím a energetikou. Koordinujú narábanie s jadrovým palivom a skladovanie rádioaktívnych odpadov. Rovnako realizujú svoju agendu v oblasti teplárenstva a plynárenstva. Naopak v oblasti priemyslu zaobstarávajú podporu malých a stredných podnikov, koncepčné dokumenty v oblasti konkurencieschopnosti podnikateľského prostredia a v rámci zákonom stanovených možností koordinujú vnútroštátny trh a zahraničný obchod. Predošlými ministrami hospodárstva boli Richard Sulík (SaS), Peter Žiga (SMER-SD) alebo

Ľubomír Jahnátek (SMER-SD).

Ministerstvo dopravy je ústredným orgánom štátnej správy, do ktorého kompetenčného rámca patrí správa, starostlivosť a koordinácia dráh, železníc, civilného letectva a pozemných komunikácií. Taktiež spravujú vnútrozemské plavby a riečne prístavy a tvoria a implementujú štátnu poštovú politiku. V rámci sekcie výstavby vypracúvajú koncepcie za účelom ďalšieho rozvoja bytovej politiky, vyvlastňovania pozemkov, národného územného plánovania a podporujú cestovný ruch. Názov a pôsobnosť ministerstva sa časom menili. Z historického vývoja štátnej správy na Slovensku existoval aj pod názvami ako ministerstvo dopravy a spojov alebo rezort dopravy, pôšt a telekomunikácií. V období 2010 až 2012 okrem dopravy a výstavby sa zaoberal aj podporou regionálneho rozvoja. K významným osobnostiam riadiacich rezort dopravy patrili Ján Počiatek (SMER-SD), Ľubomír Vážny (SMER-SD) alebo Pavol Prokopovič (SDKÚ).

Ministerstvo pôdohospodárstva rozvoja vidieka realizuje výkon štátnej správy na úsekoch ochrany a využívania poľnohospodárskej pôdy a lesných pozemkov, lesného hospodárstva a poľovníctva, pozemkových úprav ľubovoľ-

ných typov parciel, tvorby koncepcií a aplikácii národných politik v oblasti živočíšnej a rastlinnej produkcie a realizácia úradnej kontroly v oblasti agropotravinárskeho reťazca. Ministrami pôdohospodárstva, resp. v minulosti poľnohospodárstva boli napr. Peter Baco (HZDS), Zsolt Simon (SMK a MOST-HÍD) a Gabriela Matečná (SNS).

Ministerstvo spravodlivosti je ústredným orgánom pre výkon štátnej správy v oblasti justície, súdov a väzenskej správy. Do agendy sa radí legislatívna príprava zákonov jednotlivých druhov právnych odvetví, spolupráca so slovenskými komorami exekútorov a notárov alebo zastupovanie Slovenskej republiky pred Európskym súdom a Súdny dvorom Európskej únie. Okrem toho vykonávajú pôsobnosť pri riadení a správe väzníc, pomoci obetiam trestných činov, podpore práv LGBTI osôb a iné. Predošlými ministrami rezortu justície boli Jozef Liščák (ZRS), Ján Čarnogurský (SDK), Daniel Lipšic (KDH), Lucia Žitňanská (SDKÚ a MOST-HÍD) alebo Štefan Harabín (LS-HZDS).

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny je zodpovedné za výkon štátnej správy v oblastiach kreovania a implementovania národných prosociálnych politik. Patrí tam napr. podpora a rast zamestnanosti, znižovania neza-

mestnanosti a ochrany zamestnancov, či už pri realizácii pracovnej náplne a prevencii pri ochrane zdravia, alebo ich zmluvnej ochrane a elementárnych právach. Taktiež zabezpečuje agendu v oblasti sociálneho poistenia a v spolupráci so samosprávnymi orgánmi zaobstarávajú komplexný sociálny rozvoj naprieč celoštátnym územím. K významným ministrom rezortu sociálnych vecí patrí napr. Ján Richter (SMER-SD), Jozef Mihál (SaS), Viera Tomanová (SMER-SD) alebo Ľudovít Kaník (SDKÚ).

Ministerstvo životného prostredia je vykonávateľom úloh štátnej správy na úseku ochrany prírody, životného prostredia, krajiny, ovzdušia a čistoty vodných tokov. Do agendy rezortu patrí aj správy vodného hospodárstva, realizácia ekologického a geologického výskumu a zohľadňovanie týchto atribútov pri budúcom plánovaní rozvoja štátneho územia. Predchádzajúcimi predstaviteľmi rezortu patrili Peter Žiga (SMER-SD) alebo László Miklós (SMK).

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu je ústredným orgánom zasahujúcim do troch odvetví. V rámci školstva, vedy a výskumu ide o orgán štátnej správy riadiaci výchovu a vzdelávanie na základných, stredných a verejných vysokých školách. V rámci tejto agendy spracúva

a publikuje rozvojovú dokumentáciu, vzdelávacie programy a štandardy, učebné plány a iné strategické a metodické materiály za účelom zefektívnenia vzdelávania žiakov a študentov. Zároveň kreujú adekvátne podmienky na zaobstaranie všeobecného rozvoja celoživotného vzdelávania a rozvoj vednej politiky. V oblasti športu a podpory mládeže vytvárajú národný športový program, podporujú športovanie u mládeže a vytvárajú vhodné podmienky na ďalší nelen športový rozvoj mladých talentov. Taktiež zabezpečujú financovanie športového odvetvia zo štátneho rozpočtu a následne kontrolujú efektívnosť a využiteľnosť jeho čerpania. Medzi bývalých ministrov rezortu školstva patrili Eva Slavkovská (SNS), Ján Mikolaj (SNS), ktorí ako jediní v histórii samostatnej Slovenskej republiky na tomto poste naplnili celé štvorročné funkčné obdobie. Ďalej na čele rezortu stál aj Eugen Jurzyca (SDKÚ-DS), Milan Ftáčnik (SDL) alebo Dušan Čaplovič (SMER-SD).

Ministerstvo kultúry je centrálnym subjektom štátnej správy, do ktorého agendy patria záležitosti týkajúce sa štátneho jazyku, ochrany pamiatok a kultúrneho dedičstva na území Slovenska, podpora umenia, kultúrnej a osvetovej činnosti, ľudové a umelecké aktivity, reprezentácia slo-

venskej kultúry v zahraničí, budovanie vzťahov s cirkvami a podpora kultúrneho majetku národnostných a etnických menšín žijúcich na území Slovenska. K významným ministrom kultúry patrili Marek Maďarič (SMER-SD) alebo Milan Kňažko (SDK).

Ministerstvo zdravotníctva je ústredným orgánom štátnej správy pre riadenie celorepublikových programov na úsekoch zdravotnej starostlivosti a ochrany zdravia. Odborným spôsobom sa usilujú o usmerňovanie zdravotnej starostlivosti, štandardov zdravotníckej liečby a samotný dohľad a kontrolu nad týmito činnosťami. Zároveň spravujú verejné zdravotné poistenie, stavujú a zasahujú do štátnej cenovej politiky v oblasti výrobkov (liečiv), služieb a iných lekárskeho úkonov. Predchádzajúcimi ministrami zdravotníctva boli Ľubomír Javorský (HZDS), Rudolf Zajac (ANO), Richard Raši (SMER-SD), Ivan Uhliarík (KDH).

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie je zatiaľ najnovším ústredným orgánom štátnej správy. Bolo zriadené prostredníctvom zákona po voľbách 2020 novou vládou koalíciou a na jeho čele stojí zatiaľ jediná ministerka Veronika Remišová (Za ľudí). Do agendy rezortu patria tri hlavné úseky. V oblasti informatizácie za-

bezpečujú celoštátnu agendu informovania občanov, kreovanie digitálneho trhu a rozvoj v oblasti e-Governmentu vo verejnej správe. Pri investíciách je významnou národná koncepcia investičného rámca, prostredníctvom ktorej strategicky plánujú a projektujú investičné operácie zo štátneho rozpočtu aj prostredníctvom finančných fondov Európskej únie. V rámci regionálneho rozvoja podporujú aktivity okresných rozvojových centier, schvaľovanie a poskytovanie finančných príspevkov pre samosprávy v najmenej rozvinutých okresoch.

Potrebné je tiež pripomenúť, že k 1. januáru 2024 by sa mala štruktúra ústredných orgánov štátnej správy opäť rozširovať. Vzniknúť by malo **Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR**.

ΟΣΤΑΤΠΆ ΛΪΣΤΡΕΔΠΆ ΣΤΆΤΠΑ ΣΡΆΒΑ Α ΙΠΈ ΟΡΓΆΠΥ ΣΤΆΤΠΕJ ΣΡΆΒΥ Σ CΕΛΟΣΤΆΤΠΟΛΙ ΡΪΣΟΒΠΟΣΤΪΟΛΙ

Okrem ministerstiev v rámci celoštátneho územného pôsobenia vykonáva štátnu správu aj druhý stupeň pozostávajúci z tzv. „ostatných ústredných orgánov štátnej správy“. Ide o odlišné orgány v porovnaní s ministerstvami. Rozdielne vlastnosti je možné spozorovať najmä v organizačnom poriadku daných inštitúcií. Na čele takýchto úradov môže stať vedúci, riaditeľ, resp. predseda. Zároveň sa odlišujú monokratické mechanizmy ich dosadzovania. Predsedov protimonopolného a štatistického úradu vymenováva prezident na návrh vlády SR. Špecifikum predstavuje obsadzovanie pozície riaditeľ Národného bezpečnostného úradu SR, ktorý je volený prostredníctvom Národnej rady Slovenskej republiky. Za všetky ostatné inštitúcie je zodpovednou osobou predseda, ktorého vymenúva a odvoláva vláda SR, ktorej sa predseda následne za výkon svojej činnosti zodpovedá. Ich pôsobnosť je ako sme uviedli celorepubliková, avšak niekedy pôsobia vo vecnej výrazne konkrétnej seg-

mentovej oblasti. Špecifickým je úrad vlády. Predstavuje inštitucionálne zázemie pre vládny zbor a zaobstaráva voči exekutive rozsiahle administratívne náležitosti. Na jej čele je rovnako vládou menovaný predseda. Z organizačného hľadiska majú všetky celorepublikové inštitúcie podobnú štruktúru. Takisto ich zriaďuje vedúci subjekt pomocou interných poriadkov. Jednotlivé organizácie tiež môžu publikovať nariadenia podľa osobitných náležitostí, ako im to právne predpisy umožňujú. Nutnosťou je tiež dodať, že aj všetky aktivity ostatných celorepublikových úradov podliehajú koordináčnym úkonom a kontrole vlády.

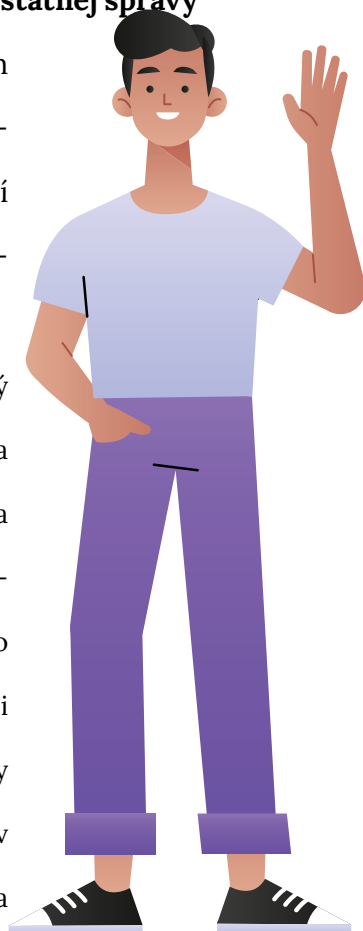
V súčasnosti na Slovensku podľa zákon 575/2001 o organizácii činnosti vlády a ústrednej štátnej správy evidujeme 11 inštitúcií, pričom všetky sídlia v Bratislave, okrem Úradu priemyselného vlastníctva SR, ktorý má sídlo v Banskej Bystrici. Posledným zriadeným 1. januára 2023 bol Úrad pre územné plánovanie a výstavbu SR.

- **Úrad vlády SR,**
- **Protimonopolný úrad SR,**
- **Štatistický úrad SR,**
- **Úrad geodézie, kartografie a katastra SR,**
- **Úrad jadrového dozoru SR,**

- **Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR,**
- **Úrad pre verejné obstarávanie,**
- **Úrad priemyselného vlastníctva SR,**
- **Správa štátnych hmotných rezerv SR,**
- **Národný bezpečnostný úrad,**
- **Úrad pre územné plánovanie a výstavbu SR.**

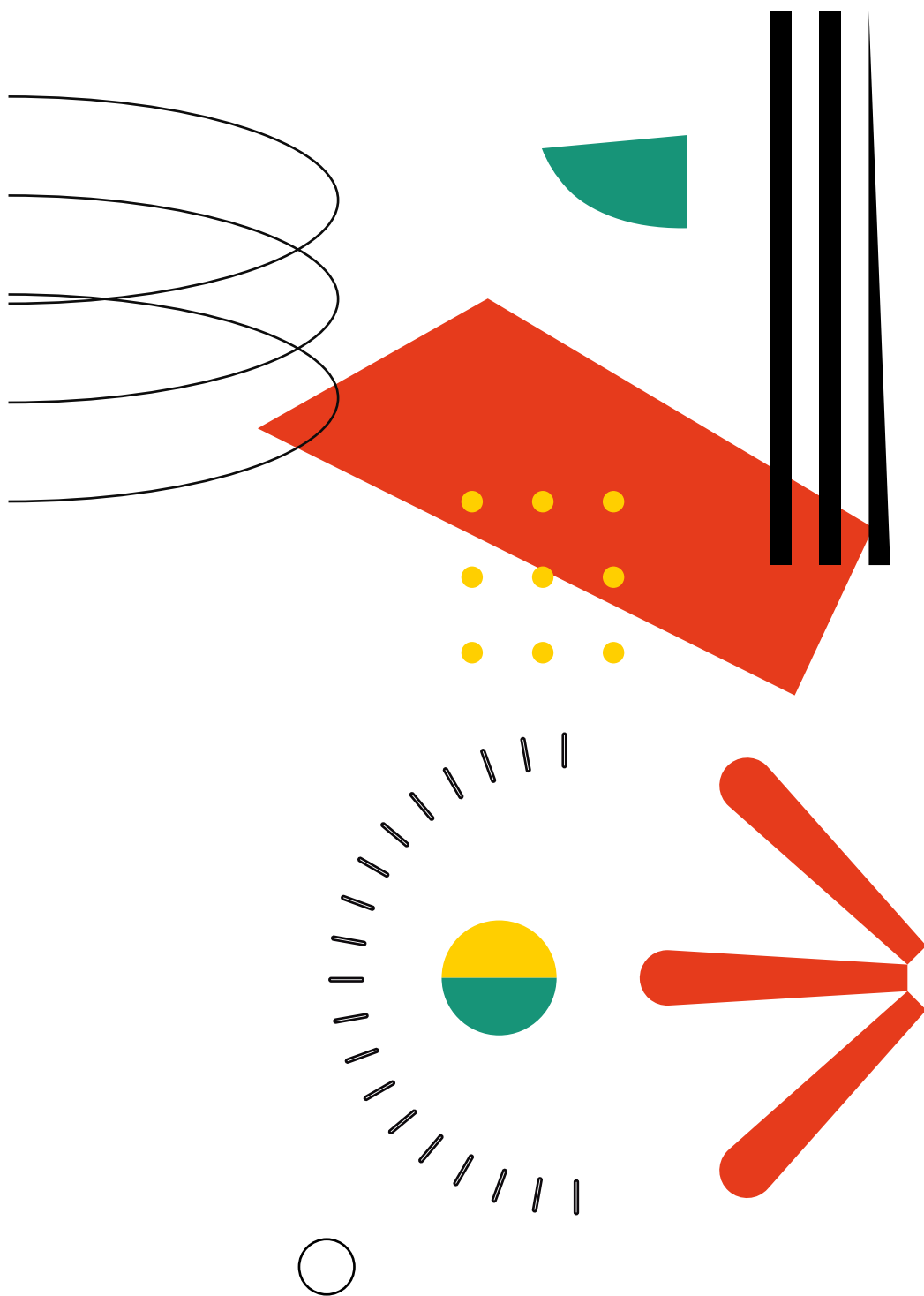
Poslednou kategóriou sú ostatné orgány štátnej správy s celorepublikovou pôsobnosťou. Špecifikom týchto inštitúcií je, že svoju pôsobnosť vykonávajú ešte v užšom odvetvovom zameraní ako ostatné ústredné orgány alebo ministerstvá. Kategorizujeme ich do troch skupín:

- **Regulačné a kontrolné úrady** – obsahový a kompetenčný rámec prakticky vychádza z názvu tejto podkategórie. Ich hlavnou a často aj jedinou náplňou sú dozorné právomoci. Ich vznik sa datuje do obdobia okolo roku 2000 a je previazaný s integračnými procesmi do štruktúr Európskej únie, kedy prebiehali určité reorganizačné procesy v rámci štruktúr verejnej správy. EÚ kládla

dôraz, aby takéto inštitúcie existovali. Do tejto kategórie patrí napr. Úrad ochrany osobných údajov, Úrad pre reguláciu sieťových odvetví alebo komisia pre voľby a dohľad nad financovaním politických subjektov,

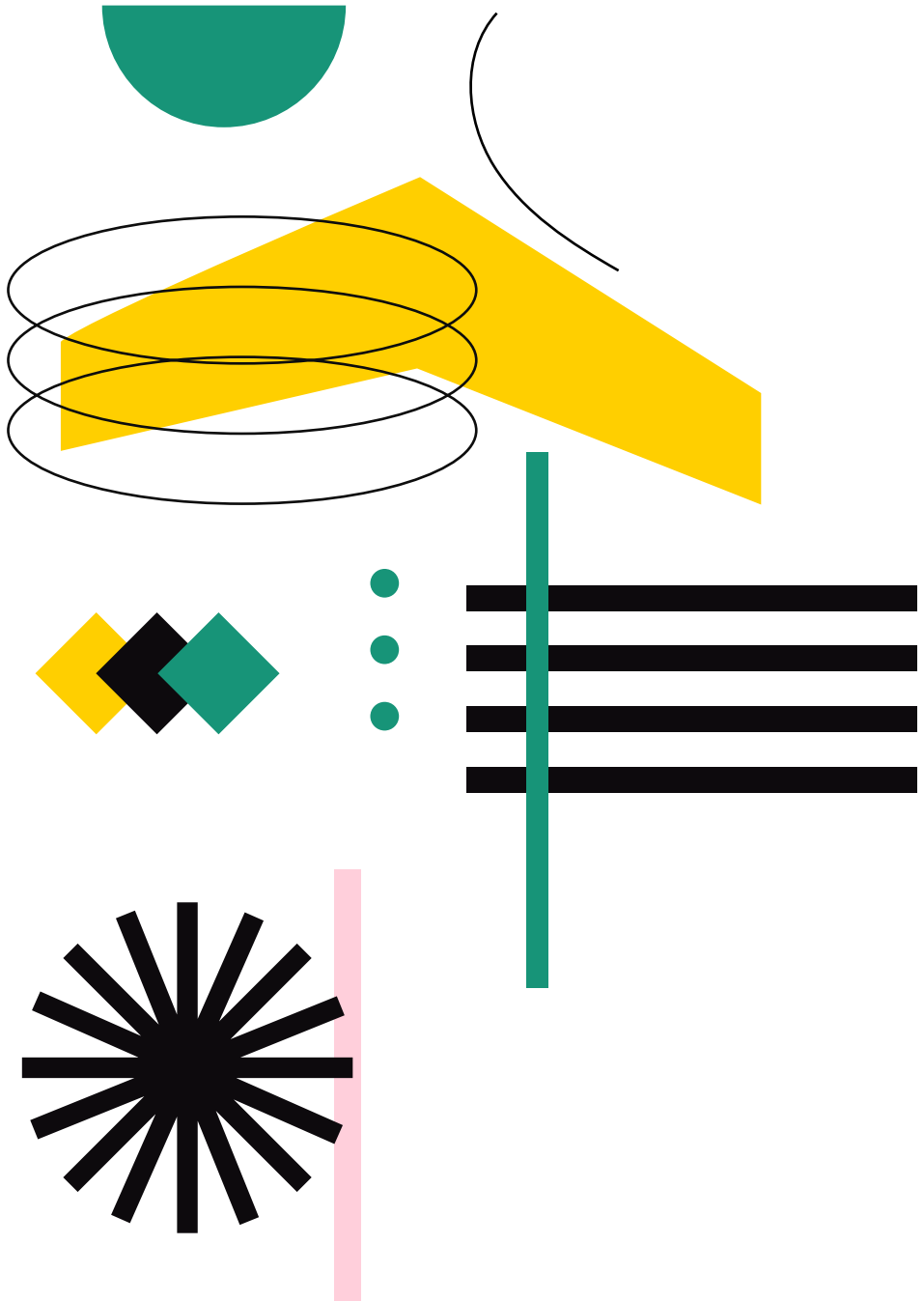
- **Dekoncentrované úrady** – ide o úrady, ktoré si kreujú samostatné ministerstvá za určitým účelom. Tie ich následne administratívne, personálne aj finančne zabezpečujú. Zároveň sú ale príslušnému ministerstvu podriadené a vykonávajú výhradne kompetencie, ktoré im sú zverené. Ako príklad by sme uviedli finančné riaditeľstvo, colné a daňové úrady,
- **Inšpekčné orgány** – svojou pôsobnosťou pripomínajú regulačné a kontrolné úrady. Hlavný rozdiel však spočíva v tom, že nie sú nezávislé, ale patria do organizačných štruktúr ministerstva. Ide napr. o obchodnú a školskú inšpekciu alebo inšpektorát práce (Cepek et al., 2018).

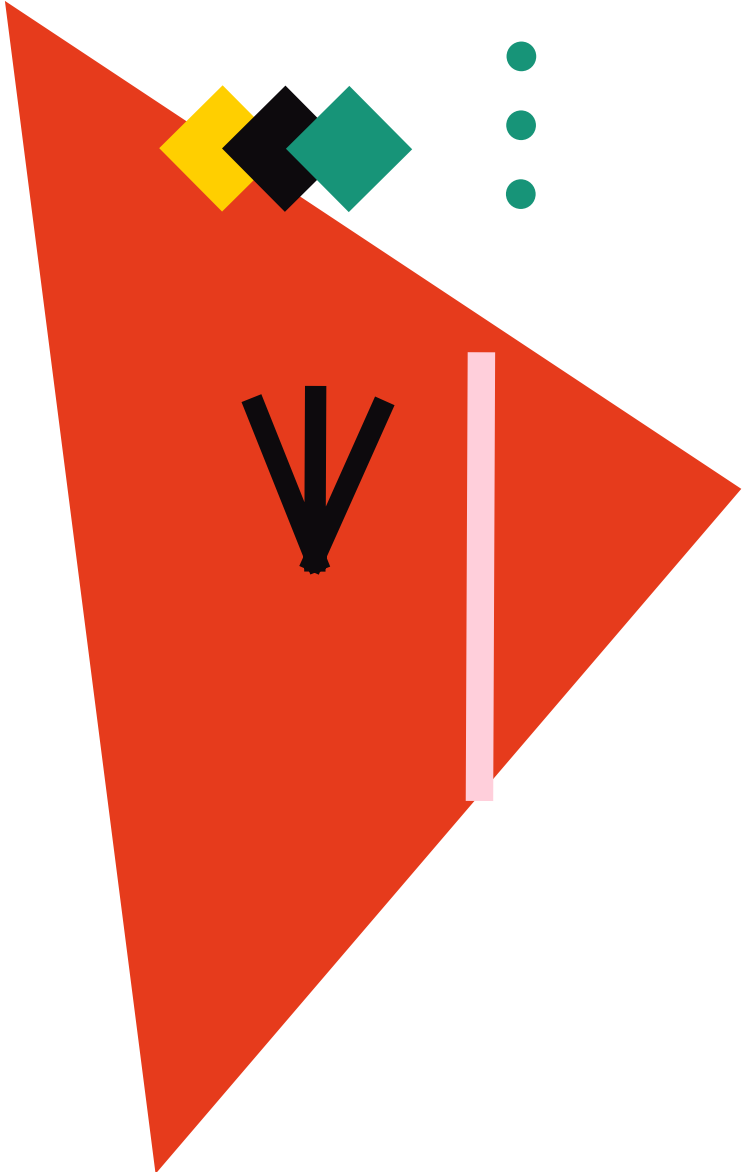
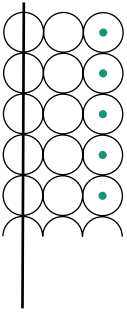
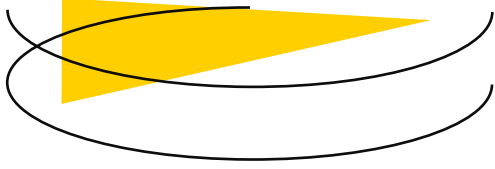
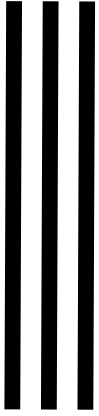

Kontrolné otázky

1. Aké je vymedzenie štátnej správy z pohľadu dynamickej a statickej perspektívy?
2. Ako by ste popísali vzťah štátnej správy s ostatnými ústavnými zložkami (výkonná, zákonodarná a súdna moc)?
3. Aké tri kategórie ústredných orgánov štátnej správy na Slovensku poznáme?
4. Dokázali by ste vymenovať všetky ministerstvá na Slovensku a bližšie popísať ich pôsobnosť?
5. Aký je rozdiel medzi inšpekčnými a regulačnými orgánmi štátnej správy? Vedeli by ste uviesť aj konkrétny príklad takýchto orgánov štátnej správy?

MIESTNA ŠTÁTNA SPRÁVA

VEREJNÁ SPRÁVA AKO
SÚČASŤ POLITICKÉHO
SYSTÉMU SR

*Štátna správa je v podmienkach Slovenska realizovaná okrem ústrednej úrovni **aj na miestnom stupni, prostredníctvom okresných úradov**, ktoré vznikli 1. októbra 2013 po spustení **reformy ESO**. Zásadnou odlišnosťou medzi miestnou a ústrednou štátnou správou je, že orgány miestnej štátnej správy vykonávajú svoju pôsobnosť výhradne na vytyčenom území. V prípade Slovenska, ide buď o okresnú, alebo krajskú úroveň. Podobný systém sa uplatňuje aj v rôznych iných európskych a svetových krajinách. Ústredné ministerstvá s celoštátnou pôsobnosťou si prostredníctvom zákonov vytvárajú takéto hierarchicky podriadené úrady v odľahlých regiónoch, aby pri implementácii jednotlivých štátnych politík boli bližšie k občanom. Ako príklad môžeme uviesť tzv. Vládne okná v Maďarsku alebo regionálne úrady pre štátu správu v Litve. Ďalší rozdielny znak pozostáva v obsahovej forme. Ministerstvá majú vo svojej pôsobnosti vybrané segmenty verej-*

nej politiky, avšak okresné úrady ako reprezentant miestnej štátnej správy zasahujú svojou agendou do viacerých oblastí verejného života. V takomto prípade hovoríme, že ide o všeobecný orgán štátnej správy a nie výhradne odvetvový, resp. špecializovaný. V podmienkach územnej štátnej správy na Slovensku však existuje aj práve tzv. špecializovaná štátna správa a je vykonávaná v rámci regionálneho, prípadne obecného obvodu. Jej charakteristickou črtou je realizácie len jednej, prípadne dvoch, troch odvetvových činností. Patria tam ku príkladu daňové a colné úrady, regionálne úrady verejného zdravotníctva, alebo regionálne pamiatkové úrady. V podmienkach slovenskej miestnej verejnej správy sa teda aplikuje tzv. duálny systém, čo je zapríčinené práve tým, že štátnu správu vykonávajú okresné úrady ako priamy vykonávateľ a obecné, resp. miestne samosprávy ako nepriami realizátori štátnej správy.

REFORMITA ESO

Pod pojmom **reforma verejnej správy** chápeme koncepcnú premenu zameranú na kvalitnejšie a efektívnejšie poskytovanie verejných služieb. Na samotný výkon refor-

my, poskytovaní verejných služieb a spravovaní verejných statkov sa priamo spolupodieľa široké množstvo aktérov. Od hierarchicky najvyššie postavených štátnikov v podobe ministrov a príslušných tajomníkov, po bežných úradníkov vykonávajúcich si svoju pracovnú náplň. Tiež je potrebné pripomenúť, že pod reformou verejnej správy nerozoznávame výhradne sociálne, politické, hospodárske a iné zmeny. Ide takisto o reorganizačné procesy štruktúr verejnej správy a premeny komunikácie a vzájomných vzťahov medzi verejnými inštitúciami a občanmi. **Po aplikácii reformy musia byť naplnené nasledovné znaky:**

- zlepšenie komunikácie s občanmi a skvalitnenie procesu uspokojovania verejného záujmu,
- vytvorenie nových právnych predpisov, z ktorých pramení upravená organizačná štruktúra, čo následne pomáha občanov aj úradníkom,
- priniesť finančné úspory z verejných rozpočtov a zefektívniť tok peňazí medzi jednotlivými štátnymi a samosprávnymi inštitúciami,
- priblížiť administratívu a rozhodovacie procesy bližšie občanom,
- zabezpečiť odborných a vzdelaných úradníkov pre zvýše-

nie výkonnosti celého úradu.

Myšlienka už nami rozoberanej reformy ESO vytvorila aktuálnu štruktúru 72 okresných úradov a pochádza z dielne vtedajšej vládnej strany SMER-SD. Dôvodom jej vzniku bola hospodárska kríza a finančná recesia, ktorá prinútila politické elity uvažovať o možnostiach, ako šetriť verejnými výdavkami. Okrem zmien v daňovom systéme a veľkého množstva znižovania výdavkov naprieč štátnym rozpočtom, predstavovala reforma, ako mechanizmus na reorganizovanie verejnej správy, ďalšiu z foriem k dosiahnutiu znížených výdavkov. Finančná úspora teda bola jedna z hlavných pilierov celej reformy. To odzrkadľuje aj názov **reformy – ESO**, čo je skratka pre **efektívna, spoľahlivá a otvorená verejná správa**.

Reforma predstavovala zlučovanie viacerých úradov, ktoré sme poznali ako samostatné, patriace do systému špecializovanej miestnej štátnej správy, pod jednu strechu okresného úradu. Ešte raz by sme zdôraznili, že nešlo o ich zrušenie, ale o integrovanie pod jeden okresný úrad, ktorý sa skladá zo špecializovaných odborov. Tieto procesy boli priamo previazané s primárnou myšlienkou programu ESO. Tá spočívala v tom, aby občania a podnikatelia nemu-

seli navštevovať viacero úradov vo viacerých mestách, či obciach, ale zrealizovali širšie množstvo úkonov na jednom mieste.

Ako sme však už vyššie v spracovávanom texte naznačili, úmyslom reformy bolo tiež výrazné šetrenie verejných výdavkov, spravidla na zabezpečení plnení úloh štátnej správy a na vyplácaní miezd mnohých úradníkov. Okrem iného sa predpokladali úspory aj pre občanov a podnikateľov, pretože im reforma ESO ponúkala možnosť vykonávať širšiu škálu úkonov na jednom mieste.

Reforma ESO sa vykonávala prostredníctvom zákonov a uznesení **Ministerstva vnútra SR**. Obsahová stránka reformy však predstavova-

la dynamické prostredie a často sa pozmeňovala. V rám-

ci úvodných plánov mali byť súčasťou okresných úradov aj najviac občanmi využívané inštitúcie miestnej štátnej správy, ako sú ústredia práce a sociálnych vecí, či sociálne poisťovne. Nasledujúci priebeh, uznesenia, programové materiály, či aktuálna pôsobnosť však integráciu týchto dvoch úradov nepriniesla.

Okrem samotného pojmu a vymedzenia okresného úradu, ako priame vykonávateľa a orgánu miestnej štátnej správy, nám reforma priniesla aj viacero nových označení jednotlivých súčastí miestnej štátnej správy na Slovensku. V tomto kontexte máme na mysli najmä **KAMO**, teda kontaktné administratívne miesta občanov a **IOMO** (integrované obslužné miesta občanov). KAMO predstavujú práve jednotlivé odbory okresných úradov, s ktorými môže občan prísť do aktívnej komunikácie so štátnou správou. Integrované obslužné miesta naopak predstavujú nástroj na pasívnu komunikáciu s orgánmi štátnej správy. Zvyčajne ich fyzické a právnické osoby môžu nájsť na pobočkách Slovenskej pošty a obecných, respektíve mestských úradoch.

ORGANIZAČNÁ ŠTRUKTÚRA OKRESNÝCH ÚRADOV

V súčasnosti je na Slovensku zriadených 72 okresných úradov. Pri územnej pôsobnosti prakticky kopírujú okresnú administratívno-správnú mapu Slovenska s 79 okresmi. Rozdiel v celkovom počte je zapríčinený tým, že pre celé hlavné mesto Bratislava je vytvorený len jeden okresný úrad. Druhou odlišnosťou sú Košice, kde boli zriadené dva okresné úrady. Následne posledným špecifikom ovplyvňujúci odlišný počet okresných úradov v porovnaní s okresmi predstavuje úrad v Štúrove. Ten bol zriadený z geografických dôvodov, aby občania nemuseli cestovať až do Nových Zámkov, čo je vyše 50 kilometrov. Práve jednou z podmienok reformy bolo, že žiaden občan to už nebude mať pri plnení svojich povinností voči úradom štátnej správy viac ako 50 kilometrov.

Mapa 1 Administratívno-správne hranice okresov na Slovensku

Zdroj: Obce Slovenskej republiky, 2022.

Na mape 1 je možné vidieť hranice a polohu jednotlivých okresov na Slovensku. Najväčším okresom na Slovensku podľa počtu obyvateľov je po poslednom sčítaní obyvateľstva v roku 2021 **okres Prešov**, ktorý má vyše 173-tisíc obyvateľov. Druhým je **okres Nitra** so 164-tisíc občanmi a tretím **okres Žilina** s vyše 160-tisíc obyvateľov. Naopak podľa rozlohy sú najväčšími **okres Levice** (1 551,1km²), **Košice-okolie** (1541,3km²) a **okres Rimavská Sobota** (1471,3km²). Z hľadiska rozlohy patria naopak medzi najmenšie okresy **mestské časti Bratislavy a Košíc** (od 9,6km² po 96,7km²),

ktoré disponujú štatútom okresu. Ak by sme sa však zamerali na okresné mestá, tak z hľadiska rozlohy sú najmenšími **Kysucké Nové Mesto** (173,7km²), **Hlohovec** (267,2km²) a **Bytča** (281,6km²). Najmenej ľudnaté okresy sú **Medzilaborce** necelých 11-tisíc obyvateľov, **Banská Štiavnica** (15,5-tisíc) a **Turčianske Teplice** 15,6-tisíc obyvateľov.

Jednotlivé okresné úrady sú rozdelené do troch typov. **Prvým sú okresné úrady v sídlach krajských miest** (Bratislava, Trnava, Nitra, Trenčín, Žilina, Banská Bystrica, Prešov a Košice). Tieto okresné úrady disponujú v porovnaní s ostatnými špecifickým postavením. Na jednej strane ide o kompetenčný rámec. Svojou pôsobnosťou disponujú všetkými odbormi, ktoré im priznáva zákon o organizácii miestnej štátnej správy. Na druhej strane takisto môžu poveriť iný okresný úrad v rámci svojho krajského územia s výkonom vybranej agendy miestnej štátnej správy, prípadne ostatným okresným úradom dávať iné pokyny k výkonu svojich kompetencií. Z toho môžeme konštatovať, že primárnym účelom okresných úradov v sídla krajských miest je spravovanie, koordinovanie a dohľad nad výkonom štátnej správy na celokrajskom území. Ich postavenie je zvýraznené aj tým, že predstavujú odvolaciu inštanciu pri správnych

konaniach na druhom stupni pre rozhodnutia ostatných okresných úradov sídliačich v danom kraji. Taktiež hospodária a narábajú so štátnym majetkom. Medzi odbory a ich agendu okresných úradov v sídle kraja tvoria:

- **všeobecná vnútorná správa** – priestupky a pojednávania, organizácia volieb, matričné záležitosti;
- **organizačný odbor** – administratívne a podporné funkcie pre fungovanie úradu, spolupráca s krajskými centrami podpory, prevencia voči kriminalite;
- **odbor živnostenského podnikania** – kompletná agenda spojená s podnikateľskou činnosťou právnických osôb;
- **odbor životného prostredia** – ochrana prírody, vodných tokov, živočíšneho chovu, boj proti čiernym skládkam a iné kompetencie v oblasti environmentálnej politiky;
- **odbor pozemkov a lesov** – poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, poľovníctvo a pozemkové úpravy;
- **katastrálny odbor** – evidencia a správa nehnuteľností v obvode okresu;
- **odbor evidencie motorových vozidiel a odbor dokladov** – agenda v oblasti vydávania osobných dokladov – cestovné pasy, občianske a vodičské preukazy;
- **odbor obrany štátu** – evidencia obyvateľstva pre potreby

ministerstva obrany a ozbrojených síl;

- **odbor krízového riadenia** – tvorba strategickkej dokumentácie pri prírodných a iných katastrofách;
- **odbor regionálneho rozvoja** (neskôr reorganizovaný do sekcie patriacej pod organizačný odbor, zriadený je vo vybraných 13 najmenej rozvinutých okresoch) – rozvoj v najmenej rozvinutých okresoch na Slovensku, spolupráca s miestnymi a regionálnymi samosprávami;
- **odbor dopravy a pozemných komunikácií** – evidencia vozidiel, harmonogram pri výstavbe a rekonštrukcii cestných komunikácií na území okresu;
- **odbor výstavby a bytovej politiky** – stavebná kontrola, व्यवlastňovanie, poskytovanie príspevkov z fondu bývania;
- **Majetkoprávny odbor** – starostlivosť o štátny majetok na území okresu.

Druhý stupeň okresných úradov tvorí 49 inštitúcií. Ich pôsobnosť je opäť posilnená faktorom, že vybrané úlohy štátnej správy vykonávajú nielen na území svojho okresného územia, ale aj napr. na území druhého, či dvoch okresov, ktoré disponujú okresným úradom tretieho typu. Ich pôsobnosť je zvyčajne rozšírená z odborov v oblasti dopravy a ciest, pôdohospodárstva a lesov, všeobecnej vnútornej

správy a živnostenského podnikania. Takúto líniu okresných úradov môžeme uviesť na viacerých príkladoch naprieč celoštátnym územím. Napríklad okresný úrad v Senici vykonáva vyššie uvedené štyri pôsobnosti na území okresu Skalica. Okresný úrad v Žiari nad Hronom túto agendu realizuje dokonca na ďalších dvoch okresoch. Konkrétne ide o okresy Banská Štiavnica a Žarnovica.

Okresné úrady tretieho stupňa realizujú výhradne základné kompetencie v oblastiach životného prostredia, katastra, krízového riadenia, evidencie vozidiel a oddelenia dokladov a posledným je organizačný odbor.

Z hierarchického hľadiska na čele okresného úradu stojí **prednosta**. Ten je zodpovedný za koordináciu a riadenie príslušného úradu, pričom sa za výkon svojej činnosti **zodpovedá vláde SR, ktorá ho menuje a odvoláva na základe návrhu ministra vnútra**. Do právomocí prednostu patrí:

- Zabezpečuje plnenie všetkých úloh štátnej správy v rámci príslušného úradu,
- podpisuje vyhlášky,
- vytvára adekvátne predpoklady za účelom efektívneho riadenia, metodickej pomoci pre pracovníkov úradu a vytvára priestor pre vykonanie kontroly zo strany minis-

terstva, pod ktorého pôsobnosť daný odbor okresného úradu patrí,

- zastupuje okresný úrad pri súdnych konaniach, prípadne môže poveriť aj iného zamestnanca úradu,
- pripravuje, schvaľuje a predkladá ročný harmonogram činností a finančný plán úradu,
- vytvára adekvátne podmienky na ďalší rozvoj odbornej a praktickej kvalifikácie zamestnancov,
- vypracúva harmonogram pracovného času úradníkov,
- vykonáva pravidelné kontroly na pracovisku, aby sa dosiahlo kontinuálneho zvyšovania výkonnosti na danom úrade,
- zastupuje okresný úrad pri rokovaníach s predstaviteľmi ostatných orgánov štátnej správy a predstaviteľmi samospráv,
- zaobstaráva ochranu štátnych zamestnancov na pracovisku, ochranu ich osobných údajov a prevenciu pred únikom neverejných štátnych dát.

Príklad

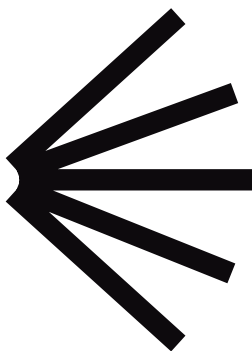
Erik z Revúcej je živnostníkom v oblasti kúpy, predaja a sprostredkovania predaja nehnuteľností. K tomu, aby si mohol založiť živnosť musí navštíviť živnostenský odbor na okresnom úrade v jeho okresnom meste Revúca. Súčasťou okresného úradu sú aj iné odbory. V rámci dokladov si požiada o vydanie elektronického občianskeho preukazu, aby ako právnická osoba (živnostník) mohol komunikovať so štátnymi orgánmi elektronicky. Zároveň ako realitný maklér prinesie na ďalší odbor - kataster nehnuteľností

prvé dokumenty k prepisu nehnuteľností, ako výsledok svojej podnikateľskej činnosti. V rámci jednej inštitúcie (okresného úradu) teda ako fyzická osoba (občan) a ako právnická osoba (živnostník) dokáže zrealizovať širokú škálu úkonov.

Kontrolné otázky

1. Ako by ste opísali systém miestnej štátnej správy na Slovensku?
2. Čo je to reforma verejnej správy v teoretickej rovine a aké predpoklady by mala naplniť?
3. Ako v praktickej rovine prebiehal proces implementácie reformy ESO? Kto za ňou stál, akými normatívnymi aktami bola aplikovaná a čo priniesla občanom?
4. Aké odbory dokážeme nájsť na okresných úradoch? Pokúsili by ste sa vymenovať aspoň päť z nich a popísať ich kompetenčný rámec?
5. Kto je to prednosta okresného úradu? Akým spôsobom sa dostáva do svojej funkcie a aké sú jeho úlohy?

ÚZEMNÁ SAMOSPRÁVA AKO SUBSYSTÉM VEREJNEJ SPRÁVY

VEREJNÁ SPRÁVA AKO
SÚČASŤ POLITICKÉHO
SYSTÉMU SR

Existencia územnej samosprávy je dôležitým predpokladom pre každú demokraticky fungujúcu spoločnosť a neodmysliteľnou súčasťou moderného politického systému. V medzinárodnom rozmere je samospráva chápaná ako základná súčasť výkonu verejnej správy. Primárna myšlienka **samosprávy** spočíva v schopnosti daného spoločenstva spravovať a riadiť svoje územie autonómnejšie, samostatnejšie. Pre realizáciu územnej samosprávy je bezpochyby nutná existencia územných jednotiek. V prípade slovenskej samosprávy ide o obce a vyššie územné celky. Podobne ako verejná správa, ani termín samospráva nie je jednoducho definovateľným pojmom a je predmetom rôznych definícií. Vo svojej podstate však vyjadruje určitý spoločenský záujem osôb zdržujúcich sa na určitom území (napr. obci), ktoré sa chcú o ďalšom smerovaní a vývoji na danom území samostatne rozhodovať. Ide teda o takú časť verejnej správy, ktorá je vykonávaná samostatne

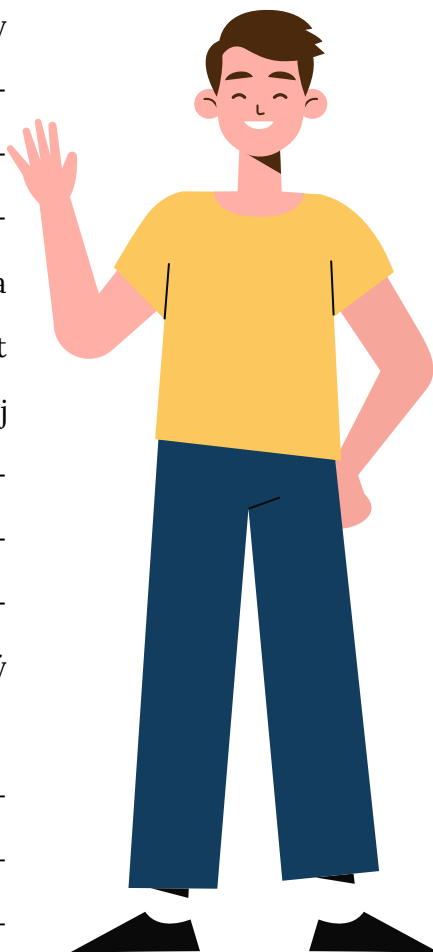
a pomerne nezávisle od štátu. Miera nezávislosti závisí od administratívnej tradície a iných faktorov, ktoré sú v každej krajine odlišné. Na tomto mieste je nutné tiež pripomenúť, že pre samosprávny výkon stanovuje právny rámec práve štát, resp. zákonodarca. V slovenských podmienkach teda Národná rada Slovenskej republiky.

Z perspektívy politických vied je **samospráva** chápaná aj ako možnosť pre spravovanie verejných záležitostí **priamo (prostredníctvom vôle občanov) alebo nepriamo (pomocou priamo volených zástupcov – starosta a obecné zastupiteľstvo)**. Pri súčasnom kompetenčnom rozdelení medzi orgánmi štátnej správy a samosprávy ide o relatívne rozsiahly rámec rôznorodých záležitostí politického, sociálneho a finančného významu. Naopak v právnom význame samospráva predstavuje realizovanie činností verejnej správy, prostredníctvom vopred stanovených podmienok, pričom samosprávny orgán je priamo za tento výkon zodpovedným a nie je podriadený akémukoľvek inému orgánu. Neodmysliteľnou nutnosťou je aj uzákonenie územnej samosprávy ústavnými a právnymi predpismi. Z toho dôvodu tiež nie je prekvapením, že je vymedzenie územnej samosprávy v ústave pomerne rozsiahlym. Práve tým, že dal zákonodar-

ca miestnej a regionálnej samospráve takýto rozsah priamo zdôraznil jej významnosť a materiálnu hodnotu v demokratickom politickom systéme.

Samosprávu možno označiť za systém, v ktorom sa realizuje vlastné spravovanie verejných vecí prostredníctvom občanov v určitom administratívne vytýčenom území (územná samospráva) alebo združovaním občanov, ktorí majú spoločné hodnoty, ciele a záujmy (záujmová samospráva). Územná samospráva disponuje rozhodujúcim statusom, nakoľko jej činnosťou sú zabezpečované verejné služby a statky. Ide teda o súbor riadiacich a výkonných aktivít zaoberajúcich smerovanie a rozvoj územia prostredníctvom samosprávnych orgánov, ktoré vystupujú ako neštátne subjekty. Samotný výkon územnej samosprávy môže byť realizovaný **dvomi spôsobmi:**

1. **priamo občanmi** – na základe volebného práva, aktívnym zúčastňovaním sa na rokovaníach obecného za-

stupiteľstva, participáciou na verejných zhromaždeniach, hlasovaním v komunálnom alebo regionálnom referende, participatívnym rozpočtom a iné;

2. **nepriamo** – prostredníctvom občanmi volenými poslancami miestnych a krajských zastupiteľstiev, starostami, primátormi a predsedami vyšších územných celkov.

Jadro každej samosprávy je tvorené tromi neodmysliteľnými súčasťami, bez ktorých by nedokázala fungovať a realizovať svoju činnosť:

1. **osobný predpoklad** – pozostáva z komunity občanov, ktorí majú na území samosprávnej jednotky trvalý pobyt a realizujú tam jednotlivé životné potreby. Prostredníctvom výkonu samosprávy práve táto spoločnosť sama pre seba zabezpečuje jednotlivé povinnosti určené zákonom,
2. **územný predpoklad** – vytvára ho katastrálne územie. Je administratívne vymedzené hranicami a v rámci svojho teritória pôsobia samosprávne orgány, pričom sa snažia o dlhodobu udržateľný rozvoj a rast,
3. **ekonomický predpoklad** – každá samospráva potrebuje na výkon svojej činnosti vlastný majetok. Pomocou toho následne plní jednotlivé funkcie.

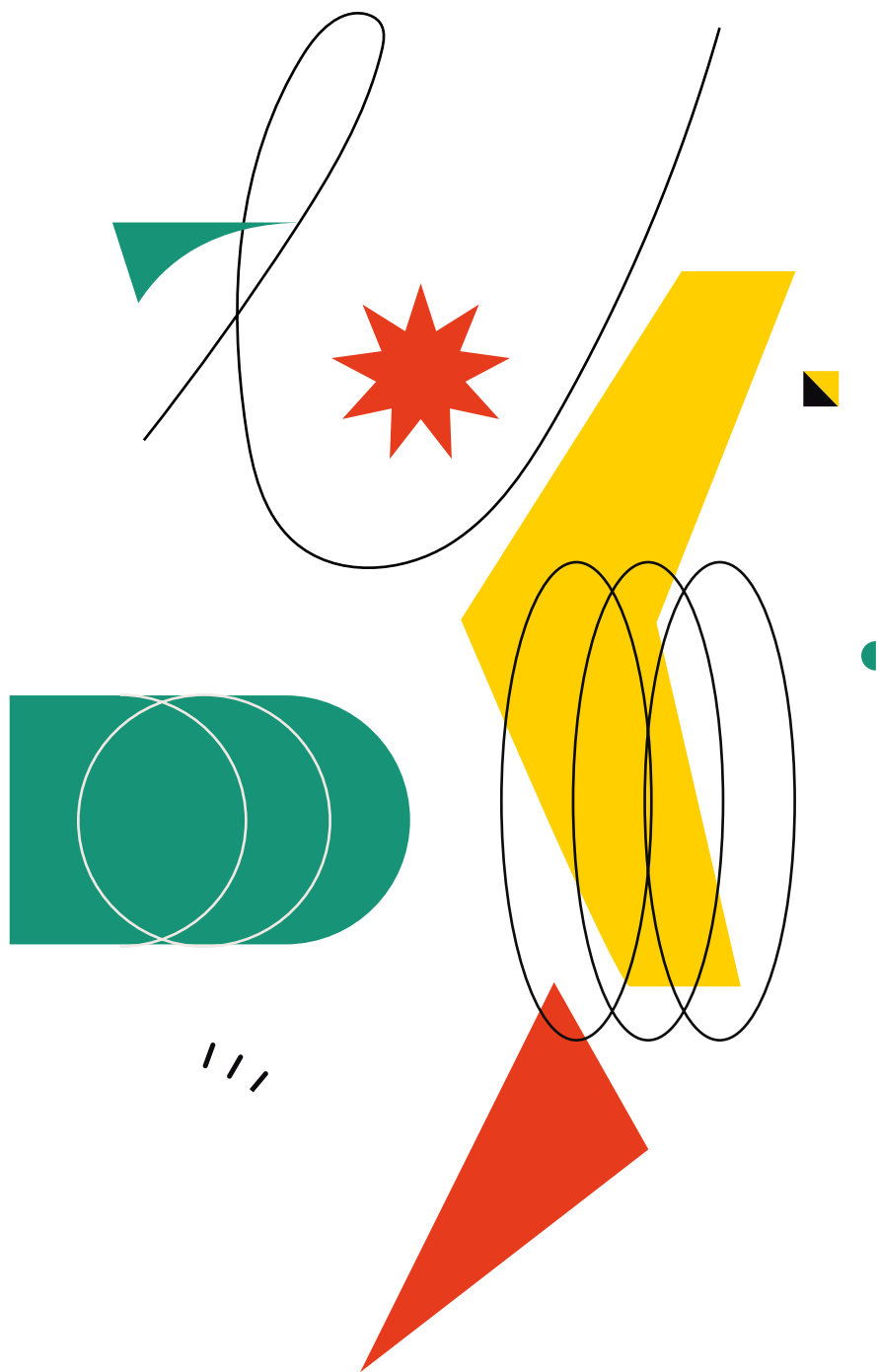
Kým sa dostaneme k vymedzeniu jednotlivých zložiek územnej samosprávy je potrebné pripomenúť, že medzi miestnou a regionálnou samosprávou na Slovensku sa neuplatňuje vzťah nadriadenosti a podriadenosti. I keď v niektorých prípadoch to môže vzbudzovať intuitívny predpoklad, že krajská samospráva je z dôvodu rozsiahlejšej územnej pôsobnosti nadradená, nie je tomu tak. Ich vzťah je nezávislý a samostatný. Dôležitým predpokladom pre dobre fungujúcu samosprávu je práve naopak vzájomná spolupráca pri rozvoji a spravovaní v rámci spoločného územia.

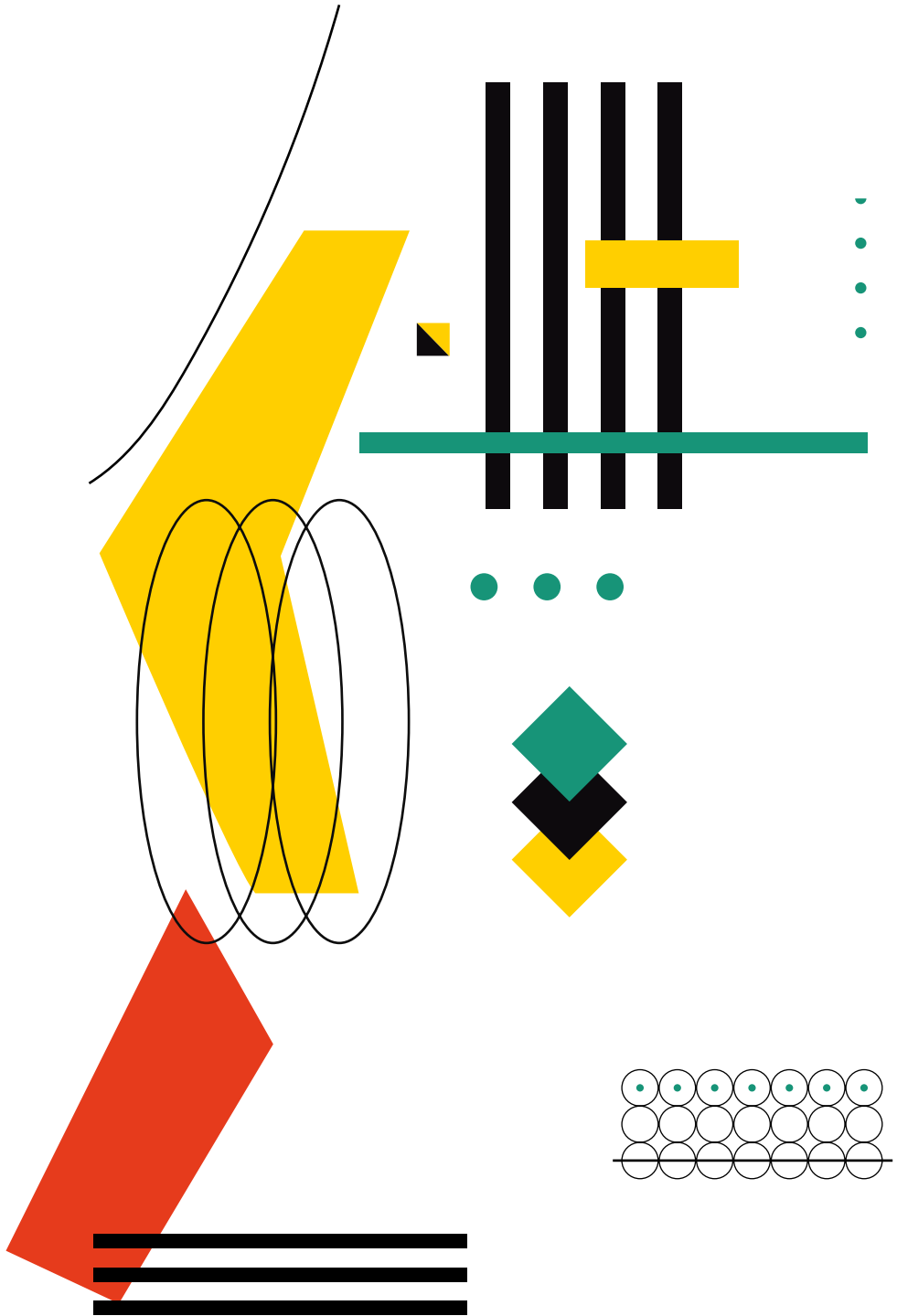

Sumár

1. Čo rozumieme pod pojmom „samospráva“?
2. Aké samosprávne územné jednotky poznáme na Slovensku?
3. Akými spôsobmi môže byť realizovaná územná samospráva?
4. Aké predpoklady musí územná jednotka napĺňať k tomu, aby mohla realizovať svoju samosprávu?

MIESTNA SAMOSPRÁVA

VEREJNÁ SPRÁVA AKO
SÚČASŤ POLITICKÉHO
SYSTÉMU SR

Miestnu samosprávu môžeme definovať ako pomerne nezávislý spôsob výkonu verejnej moci, ktorého hlavný cieľ je zaobstaranie verejného blahobytu a komplexného rozvoja na úrovni určitej vidieckej obce alebo mesta. Celkový chod tohto procesu musí byť vykonávaný účinne a pragmaticky. Na to, aby takto sofistikovaný proces fungoval správne, je dôležité efektívne využívať, nielen finančné zdroje, ale aj všetky dostupné kompetencie. Základom obecnej samosprávy je tvorba obecných jednotiek, ktoré na svojom vymedzenom území následne zoskupujú občanov, vedú o nich evidenciu a spravujú ich spoločný, verejný majetok. Subjektmi komunálnej samosprávy sú samotní obyvatelia obce. V praktickej rovine ide o osoby, ktoré majú na území danej obce trvalý pobyt. Takáto komunita sa tvorí na základe vlastného rozhodnutia vôle obyvateľov. Premena systému riadenia lokálnej samosprávy vytvára nové možnosti pre riadenie tohto stupňa samosprávy,

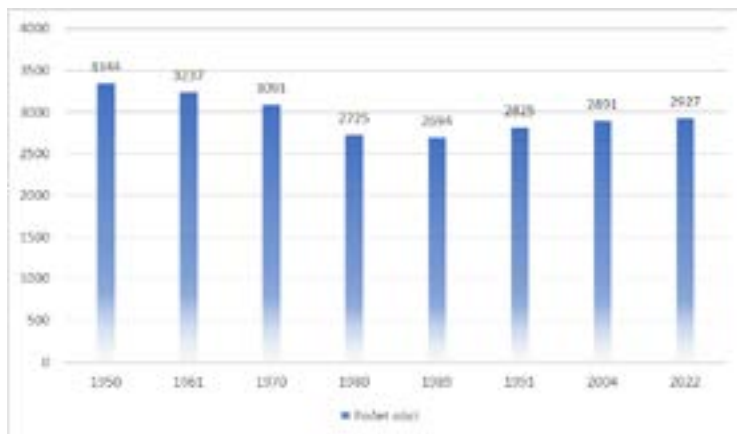
pričom musí mať za následok, nárast spokojnosti obyvateľov so službami miestnej administratívy. Na tomto mieste je tiež potrebné podotknúť skutočnosť, že obce a mestá vznikali dôsledkom zdĺhavých procesov a reforiem.

Transformačné procesy, ktoré sa odohrávali v rokoch 1989 a 1990 v spoločnosti zasiahli viacero oblastí a spôsobov v spravovaní verejného sektoru. Vznikol **nový a demokratický systém založený na duálnom modeli verejnej správy** pozostávajúci z dvoch subsystémov – **štátnej správy a samosprávy**. V predošlom socialistickom režime existovali tzv. miestne, resp. mestské národné výbory, ktoré integrovane realizovali funkcie štátnej správy a samosprávy. Okrem miestnej úrovne národné výbory fungovali aj na okresnom a krajskom stupni, pričom sa medzi nimi uplatňoval vzťah nadriadenosti a podriadenosti (opačný systém ako dnes). V hierarchii však všetky tieto inštitúcie ešte boli ďalej podriadené federálnej vláde sídliacej v Prahe. Model miestnej správy bol teda silne centralizovaný. Medzi orgány patrilo plenárne zasadnutie, rada a predseda národného výboru. Všetky tieto pozície, ako aj celková personálna štruktúra výboru boli podmienené členstvom v komunistickej strane. Hoci inštitút volieb do týchto orgánov existoval, samotné

voľby boli len formálnou záležitosťou. Občania pri výkone volebného práva prakticky len schvaľovali vopred navrhnutú kandidátnu listinu **Komunistickou stranou Slovenska**. Z pohľadu rozsahu právomocí bola miestna správa závislá na rozhodnutí národných výborov vyšších úrovní. Štát direktívnym spôsobom presne vymedzoval, koľko financií môžu miestne výbory využiť a na aké účely. Miestna správa teda výhradne predstavovala určitú záverečnú inštanciu a vykonávateľa pokynov centrálnej vlády.

Následne popri politických a spoločenských zmenách v roku 1989, ktoré naštartovali viaceré procesy v oblasti decentralizácie, plurality názorov a slobodnej voľby vznikol nový model verejnej správy a etablovala sa samotná úroveň miestnej samosprávy. Celkový vznik môžeme zdefinovať do momentu, kedy sa v roku 1990 uskutočnili slobodné voľby a občania si tak zvolili svojich zástupcov do lokálnych orgánov, čím mohli začať nezávisle realizovať samosprávne úlohy. Podstatnou udalosťou v tomto smere je aj schválenie **zákona o obecnom zriadení**.

Graf 1 Vývoj počtu obcí na Slovensku

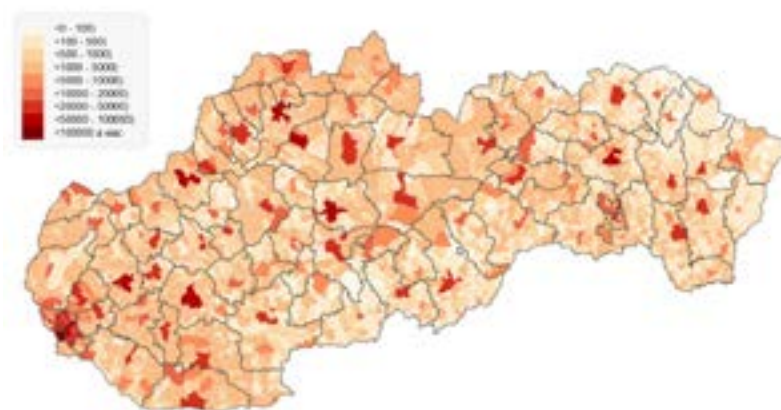

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Sloboda (2004).

Graf 1 nám ilustruje vývoj počtu obcí na Slovensku. Je spozorovateľné, že od skončenia éry socializmu využilo viacero obcí možnosť odtrhnúť sa a založiť si vlastnú samosprávu, čo naznačuje zvyšujúci sa počet obcí medzi rokmi 1989 až 1991. Celkový nárast v tomto období je až 131 nových obcí, čím sa obnovil trend z obdobia okolo roku 1950. Obce využívali viacero mechanizmov na obnovenie svojej nezávislosti. Najčastejšie však išlo o odštiepenie aglomerovanej obce od väčšieho mesta. Táto reakcia bola prirodzenou, nakoľko počas vlády komunistickej strany prichádzalo

k bezdôvodným zlučovaniu obcí. Zvyčajne to predstavovalo proces, kedy sa pripojili menšie obce k strediskovým mestám. Zároveň využitie možnosti na vlastnú samosprávu nie je možné chápať ako negatívny efekt, nakoľko existencia miestnej samosprávy predstavuje jeden z nástrojov komunálnej demokracie, kedy ju občania využili na zachovanie si vlastnej identity.

Mapa 2 Charakter sídelnej štruktúry na Slovensku podľa sčítania obyvateľstva 2021

Zdroj: SODB, 2022.

Mapa 2 ilustruje **sídelnú štruktúru Slovenskej repub-**

liky. Ako sme vyššie uviedli, aktuálne sa na Slovensku nachádza **2 927 obcí, z toho 141 miest.** Priemerná veľkosť slovenskej obce je teda približne **1 400 obyvateľov.** Na mape je možné spozorovať, že jednotlivé sídla sú na Slovensku rozmiestnené **pomerne roztrieštene** (fragmentovane). Slovensko podľa OECD patrí k menej urbanizovaným krajinám. Vo veľkostnej štruktúre miest a obcí stojí na čele hlavné mesto **Bratislava (475-tisíc obyvateľov),** pričom druhé populačne najväčšie mesto sú **Košice s 229-tisícami** obyvateľov. Ide teda o polovičný počet obyvateľov. Následne tretie najväčšie mesto je **Prešov** a žije v ňom podľa sčítania obyvateľstva 2021 84-tisíc obyvateľov. Aj v tomto prípade je možné spozorovať vyše polovičný rozdiel v celkovom počte obyvateľov. Naopak medzi najmenšie obce na Slovensku patrí **Príkra** (okres Svidník, Prešovský kraj) s dvanástimi obyvateľmi, **Ondavka** (okres Bardejov, Prešovský kraj) a **Havranec** (okres Svidník, Prešovský kraj), pričom obe majú pätnásť obyvateľov.

Problematiku miest a obcí tiež potvrdzujú ďalšie nezrovnalosti v ich veľkostných kategóriách. Kým **Dudince,** ako najmenšie mesto na Slovensku majú cirka **1 400 obyvateľov,** populačne najväčšia vidiecka obec, **Smižany,** má cca **8 800**

obyvateľov. V tomto kontexte **zákon 369/1990 o obecnom zriadení** poukazuje na presný postup pri premene obce na mesto. Obec musí spĺňať požiadavky a byť hospodárskym, administratívnym a kultúrnym centrom v rámci legislatívne nevytýčeného územia, prípadne centrom v rámci cestovného ruchu, alebo kúpeľným mestom. Takisto musí zabezpečovať služby aj pre občanov žijúcich v okolitých obciach, zaobstarávať dopravné spojenie s týmito obcami, pre ktoré sprostredkuje širšiu škálu služieb, mať minimálne 5-tisíc obyvateľov a aspoň jedna časť územia musí mať charakter urbanizovanej zástavby. Posledný bod si môžeme interpretovať ako časť sídliska (zástavby činžiakmi). Zároveň však umožňuje výnimku, ktorá špecifikuje, že nemusí v každom prípade disponovať počtom 5-tisíc obyvateľov, čo je práve prípad uvedených Dudiniec, ktoré sú kúpeľným centrom.

Občania miestnej samosprávy sú práve dôležitým prvkom pre ďalší rozvoj a prakticky samotnú existenciu obce. Za občana obce môžeme označiť **fyzickú osobu**, ktorá má na území danej obce alebo mesta **trvalý pobyt**. Tým je im umožnené sa spolupodieľať na samospráve vo viacerých formách. Aktívnym volebným právom, kedy si môžu voľiť svojich zástupcov do obecnej zastupiteľstva, alebo starostu a

primátora. Takisto môžu využívať pasívne volebné právo na území svojej obce, kedy môžu kandidovať do zastupiteľstva a takisto kandidovať na post starostu alebo primátora. Jednou z foriem priamej demokracie na komunálnej úrovni je napr. miestne referendum, v ktorom občania rozhodujú o zásadných otázkach týkajúcich sa svojej obce alebo mesta. Občan má tiež možnosť priamou formou ovplyvňovať vývoj v rámci svojej samosprávy zhromaždením obyvateľov, prípadne zúčastnením sa pri rozhodovaní o participatívnom rozpočte.

K tomu, aby mohla akákoľvek samospráva fungovať a realizovať svoj výkon potrebuje disponovať tromi základnými funkciami. Prvou je presné legislatívne vymedzenie, teda definícia kompetenčného rámca a úloh samospráv. Druhou sú riadne zvolené zastupiteľské orgány. A napokon tretiu predstavuje určitý finančný základ samosprávy. Prostredníctvom toho môžu hospodáriť a aktívne sa podieľať na ďalšom rozvoji na danom území.

Pôsobnosť miestnej samosprávy

Pod pojmom **pôsobnosť miestnej samosprávy** rozumíme súhrn všetky úloh a povinností, ktoré obce a mestá na

Slovensku realizujú. **Ústava Slovenskej republiky** označuje ako **základnú jednotku samosprávy obec**. Následne zákon o obecnom zriadení už presne definuje obec ako samostatný správny a samosprávny celok, ktorý v rámci svojho územia zdržuje osoby. Tie následne majú trvalý pobyt v danej obci a spolupodieľajú sa na komunálnej samospráve. Základnou úlohou každej obce a mesta na Slovensku je výkon samosprávy a snaha o komplexný rozvoj svojho územia a zaobstarávanie potrieb občanov danej obce.

Vo všeobecnosti môžeme **pôsobnosť obcí rozdeliť do dvoch skupín. Prvú predstavuje samosprávna pôsobnosť**. Tá pozostáva z kompetencií, o ktorých **orgány samosprávy samostatne rozhodujú** a tak vytvárajú všetky predpoklady na ďalší rozvoj na ich území. Ako príklad môžeme uviesť starostlivosť o verejné priestranstvá, cintoríny, kultúrne a športové zariadenia vo vlastníctve obce, odpadové hospodárstvo, verejné osvetlenie, údržbu verejnej zelene, územné plánovanie, hromadnú dopravu, či obecnú (mestskú) políciu a vo všeobecnosti celkový miestny rozvoj. **Druhú skupinu kompetencií tvorí tzv. prenesená pôsobnosť štátnej správy**. Legislatíva umožňuje štátu právnym predpisom preniesť niektoré pôsobnosti na samosprávne celky v prípade,

ak je plnenie týchto kompetencií efektívnejšie. Niektoré verejné služby totižto obce a mestá dokážu poskytovať účinnejšie, ako ústredné orgány štátnej správy (ministerstvá). To je z dôvodu, že úrady miestnej samosprávy sú občanom dostupnejšie (bližšie). Zároveň však platí, že **štát poskytuje plnú finančnú, materiálnu, metodickú, či inú náhradu obci** za sprostredkovanie takýchto úloh. Potrebné je tiež spomenúť, že všetky obce vykonávajú rovnaký kompetenčný rámec v rámci samosprávnych kompetencií aj preneseného výkonu štátnej správy. V kontexte delegovaných úloh štátnej správy môžeme uviesť matričné záležitosti, zriaďovanie a zrušovanie základných a umeleckých škôl, či predškolských zariadení, zriaďovanie ambulancií v rámci zdravotníctva, poskytovanie sociálnej starostlivosti v domovoch dôchodcov, opatrovateľské služby, či iné zariadenia určené pre sociálne potreby, ochrana životného prostredia a ďalšie, ktoré definuje zákon č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky.

Potrebné je tiež spomenúť, že skutočný rozmer kompetencií miestnej samosprávy je ďaleko **rozsiahlejší**. Kompletný súbor všetkých kompetencií po viacerých decentra-

lizačných procesoch a prenosoch pôsobností na obce a mestá predstavuje pri dnešnom stave **približne 5-tisíc úloh**, ktoré miestne samosprávy vykonávajú.

Orgány miestnej samosprávy

Na Slovensku je samospráva realizovaná prostredníctvom orgánov obcí a miest. Medzi hlavné orgány miestnej samosprávy patrí **obecné, resp. mestské zastupiteľstvo a starosta obce**, v prípade miest **primátor mesta**.

Obecné (mestské) zastupiteľstvo následne predstavuje **zastupiteľský orgán** miestnej samosprávy. To pozostáva z **poslancov**, ktorí boli zvolení v komunálnych voľbách na obdobie štyroch rokov. Funkcia poslanca obecného zastupiteľstva je opäť nezlučiteľná s postom starostu obce, zamestnanca obecného úradu, štatutárneho orgánu pred-

davkovej spoločnosti obce alebo mesta, prípadne sudcom, prokurátorom a inými pozíciami, ktoré osobitne definuje zákon. Obecné zastupiteľstvo rokuje podľa potreby, najmenej však aspoň raz za obdobie troch mesiacov. Zasadania zastupiteľstva zvoláva starosta, rokovanie prebieha v zborní a samotné rokovania sú verejné. Občan tiež po udelení slova od starostu/primátora môže položiť otázku. **Hlavnou úlohou obecného zastupiteľstva** je rozhodovať o základných otázkach života a smerovania obce. **V rámci tohto bodu rozhoduje najmä o:**

- hospodári a nakladá s majetkom obce,
- schvaľuje rozpočet obce a jeho prípadné zmeny, po uplynutí rozpočtového obdobia schvaľuje záverečný účet hospodárenia obce,
- schvaľuje územný plán obce a jednotlivé strategické a koncepcné dokumenty týkajúce sa územného rozvoja obce,
- rozhodovanie o zavedení, zrušení miestnej dane alebo poplatku, prípadne určovaní výšky daní a poplatkov,
- uznávanie sa na nariadeniach,
- schvaľovanie dohôd o medzinárodnej spolupráci alebo členstve v medzinárodnom združení,
- chvaľovanie platu starostu/primátora,

- volenie a odvolávanie hlavného kontrolóra obce,
- vyhlasuje obecné referendum,
- zriaďovanie, kontrolovanie alebo zrušenie rozpočtových a príspevkových organizácií obce,
- udeľovanie čestného občianstva obce a iných samosprávnych záležitostiach týkajúcich sa života na území danej obce.

Tabuľka 2 Počet poslancov zastupiteľstva podľa počtu obyvateľov obce

Počet obyvateľov obce	Počet poslancov zastupiteľstva
Do 40 obyvateľov	3 poslanci
Od 41 do 500 obyvateľov	3 až 5 poslancov
Od 501 do 1 000 obyvateľov	5 až 7 poslancov
Od 1 001 do 3 000 obyvateľov	7 až 9 poslancov
Od 3 001 do 5 000 obyvateľov	9 až 11 poslancov
Od 5 001 do 10 000 obyvateľov	11 až 13 poslancov

Počet obyvateľov obce	Počet poslancov zastupiteľstva
Od 10 001 do 20 000 obyvateľov	13 až 19 poslancov
Od 20 001 do 50 000 obyvateľov	15 až 25 poslancov
Od 50 001 až 100 000 obyvateľov	19 až 31 poslancov
Nad 100 000 obyvateľov	23 až 41 poslancov

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení

Tabuľka 2 ilustruje počet poslancov obecného, resp. mestského zastupiteľstva, ktorý je vyjadrený k celkovému počtu obyvateľov obce alebo mesta. Na margo legislatívneho vymedzenia teda môžeme konštatovať, že zákon presne určuje rozpätie počtu poslancov, avšak konečné číslo poslancov je vždy schvaľované na celé volebné obdobie samotným obecným zastupiteľstvom pred voľbami do orgánov miestnych samospráv.

Výkonným a štatutárnym orgánom obce je starosta

(v prípade mesta primátor). Prostredníctvom svojho mandátu realizuje obecnú správu, reprezentuje obec navonok, zvoláva a predsedá zasadaniam zastupiteľstva obce, zvoláva rokovania obecnej rady a podpisuje všetky právne dokumenty, ktoré zastupiteľstvo schválilo, napr. všeobecne záväzné nariadenia (VZN). Zároveň však disponuje **tzv. sistačným právom**. To znamená, že starosta alebo primátor môže pozastaviť výkon uznesenia obecného zastupiteľstva v prípade, ak sa domnieva, že záväzné nariadenia nie je v súlade s iným zákonom, alebo nie je pre obec prospešné. Zároveň však poslanci obecného zastupiteľstva majú možnosť sistáciu prelomiť. Potrebujú k tomu trojpäťtinový väčšinu hlasov všetkých poslancov. Prelomenie veta starostu je ohraničené tromi mesiacmi. Ak zastupiteľstvo nedokáže v trojmesačnom období opätovne potvrdiť uznesenie, stráca definitívne platnosť.

Volebné obdobie starostu trvá štyri roky. Ak sa počas tohto obdobia uvoľní post starostu, konajú sa nové voľby a nenastupuje na jeho miesto kandidát, ktorý skončil v predošlých voľbách na druhom mieste. Funkcia starostu obce je tiež nezlučiteľná s ďalšími vybranými pozíciami vo verejnom sektore. Konkrétne ide o posty poslanca obecného

(mestského) zastupiteľstva, zamestnanca obecného úradu, štatutárneho zástupcu rozpočtovej organizácie miestnej samosprávy, predsedu vyššieho územného celku, vedúceho zamestnanca orgánu štátnej správy, prokurátora, sudcu a iných osobitných funkcií, ktoré bližšie špecifikuje zákon. Starostu je takisto možné z jeho funkcie odvolať prostredníctvom miestneho referenda, ktoré vyhlasuje obecné zastupiteľstvo, na základe petície s podpismi aspoň 30% oprávnených voličov z danej obce.

Okrem obecné/mestského zastupiteľstva a starostu/primátora zákon o obecnom zriadení rozoznáva aj **iné orgány miestnej samosprávy**. Ide o obecný úrad, obecnú radu, komisie a hlavného kontrolóra. **Obecný úrad** predstavuje administratívny a výkonný orgán obce. Vytvára všetky potrebné administratívne predpoklady, prostredníctvom ktorých sa zabezpečujú základné činnosti starostu, zastupiteľstva a zamestnancov obecného úradu. Na čele obecného úradu je **prednosta**, ktorého vymenováva a odvoláva starosta. Obecná rada následne predstavuje výkonný, poradný a kontrolný orgán starostu a zastupiteľstva. Charakter **obecnej rady** je fakultatívny, čo znamená, že zriadený byť môže, ale zároveň aj nemusí. Skladá sa z 1 až 3 členov

obecného zastupiteľstva, ktoré členov obecnej rady aj volí. **Komisie** následne predstavujú opäť poradné, iniciatívne a kontrolné orgány, ktoré je možné zriadiť dočasne aj trvalo počas daného volebného obdobia obecným zastupiteľstvom. Špecifikom **komisií** je, že jeho členmi môžu byť aj iné osoby, ako poslanci zastupiteľstva. Spravidla ide o občanov danej obce, ktorí sa v danej oblasti dlhodobo pohybujú a pracujú. Externí členovia komisií sú schvaľovaní opäť zastupiteľstvom. Posledný orgánom obce je **hlavný kontrolór**. Ten je volený zastupiteľstvom na obdobie šiestich rokov. Hlavnou úlohou kontrolóra je dohľad nad financovaním a hospodárením obce v kontexte kontroly príjmov, výdavkov a ostatných finančných operácií, ktorá obec vykonáva.

Financovanie miestnych samospráv

Miestne samosprávy na Slovensku disponujú svojim vlastným **rozpočtom**. Ten predstavuje určitý **finančný a ekonomický nástroj**, prostredníctvom ktorého následne obce a mestá hospodária a financujú samosprávne aktivity. Rozpočet obce sa schvaľuje na ročné obdobie prostredníctvom obecného zastupiteľstva. Je ho možné rozdeliť na dve základné zložky – príjmy a výdavky. Z pohľadu príjmov

ho tvoria tzv. bežné a kapitálové príjmy a finančné operácie.

Bežné príjmy predstavujú finančný súbor, ktorý samospráva každoročne obdrží, v niektorých prípadoch ich vie dokonca aj vopred predpokladať na základe predchádzajú-

cich období (miestne dane) a pokrývajú nimi naopak bežné výdavky. Bežnými príjmami sú podielové a miestne dane. Podielové dane predstavujú dane z príjmu fyzických osôb. Každá obec teda dostáva časť z dane z príjmu svojho občana. V súčasnosti je model prerozdelenia dane z príjmu legislatívne stanovený tak, že **70% ide do rozpočtu obci alebo mestu**, kde má občanov trvalý pobyt a následne **30% ide do rozpočtu vyššiemu územnému celku**, ako územnej jednotke regionálnej samosprávy.

Ďalšou zložkou sú **daňové príjmy** obcí a miest. Miestne samosprávy môžu vyberať na-

sledujúce **dane**:

- **daň z nehnuteľnosti** – daň zo stavieb, pozemkov, bytov a nebytových priestorov,
- **daň za psa**,

- **daň za predajný automat,**
- **daň za užívanie verejného priestranstva,**
- **daň za nevýherné hracie prístroje,**
- **daň za jadrové zariadenie,**
- **daň za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta,**
- **daň za ubytovanie.**

Jednotlivé dane sú bližšie vymedzené v zákone č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a poplatkoch. V kontexte príjmov obcí ešte právny predpis ustanovuje, že miestne samosprávy povinne vyberajú poplatky za komunálne odpady a drobné stavebné odpady. Okrem daňových príjmov obce a mestá disponujú nedaňovými **príjmami z vlastníctva a z prevodu majetku obce**. Ďalej do príjmov spadajú sankcie, ktoré obec uloží. Miestna samospráva môže udeliť fyzickej alebo právnickej osobe finančnú sankciu za porušenie všeobecne záväzného nariadenia príslušnej obce alebo mesta a následne táto pokuta smeruje do rozpočtu obce. Dôležitým príjmom sú tiež **dotácie zo štátneho rozpočtu** za účelom plnenia úloh prenesenej štátnej správy. Ako sme uviedli pri pôsobnosti miestnych samospráv, slovenské obce a mestá okrem svojej originálnej (samosprávnej) čin-

nosti realizujú aj vybrané agendy štátnej správy. V takom prípade štát, prostredníctvom ústredných orgánov štátnej správy (ministerstiev), poskytuje dotácie obciam, aby dokázali pokryť všetky náklady spojené s delegovaným výkonom štátnej správy. Problematická je však skutočná rovina, kedy existuje množstvo dát a analýz, ktoré priamo konštatujú, že tieto dotácie zo strany ministerstiev nie sú dostatočné. Miestne samosprávy v rámci nedaňových príjmov získavajú do svojich rozpočtov ďalej dary, iné dotácie zo štátneho rozpočtu, účelové dotácie z rozpočtu VÚC, prípadne inej obce alebo mesta za účelom plnenia zmluvnej dohody. Zákon do tejto kategórie tiež uvádza aj finančné prostriedky z Európskej únie a ostatné príjmy definované osobitnými právnymi predpismi.

Medzi **kapitálové príjmy** môžeme zaradiť najmä zisky z predaja majetku a granty a transfery, ktoré sa môžu uskutočňovať v rámci Slovenska, ale taktiež sa môžu prijímať z Európskej únie. Tretiu kategóriu tvoria finančné operácie a pozostávajú z úverov a komunálnych leasingov, prípadne mimorozpočtových fondov obce.

Podobne ako členíme príjmy na bežné a kapitálové, rovnako označujeme aj **výdavky**. **Bežné výdavky** sú určené na

zabezpečenie plnenia samosprávnych úloh a kompetencií, na zaobstaranie personálnych zložiek v podobe úradníkov, pôsobnosť v oblasti preneseného výkonu štátnej správy, na hospodárenie s hnutelným a nehnuteľným majetkom a iné bežné operácie. Kapitálové výdavky následne slúžia k zabezpečovaniu investičných plánov miest a obcí alebo rozvojevých zámerov a stratégií.

Príklad

Starostovia a primátori skladajú sľub, ktorý znie: „Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem riadne plniť svoje povinnosti, ochraňovať záujmy obce a Slovenskej republiky. Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy budem pri výkone svojej funkcie starostu uplatňovať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia“.

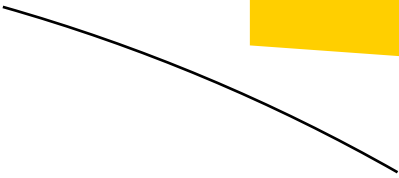
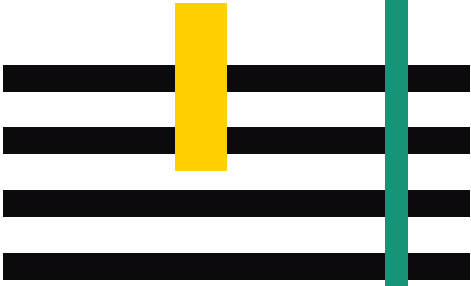
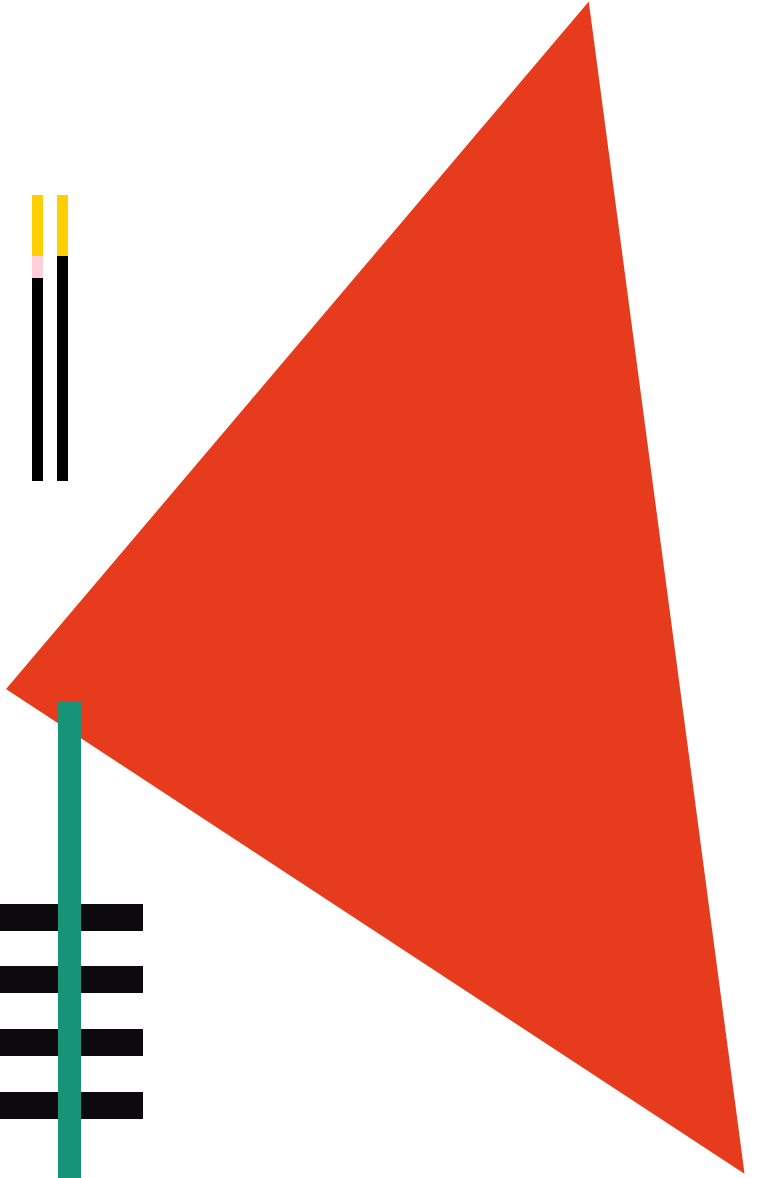
Príklad

V praktickej rovine daň z príjmu fyzickej osoby môžeme vysvetliť na Jozefovi zo Skalice. Jozef zo svojej pracovnej mzdy odvádza daň z príjmu. 70% zo zdanenej čiastky ide následne do rozpočtu mesta Skalica a 30% ide do rozpočtu Trnavského samosprávneho kraja, nakoľko v rámci týchto dvoch územných celkov má trvalý pobyt.

Kontrolné otázky

1. Čo je to územná samospráva a na čo slúži pre občanov?
2. Aké formy územnej samosprávy poznáte?
3. Aké úlohy plnia obce a mestá pre svojich občanov?
4. Aké poznáme orgány miestnych samospráv?
5. Čo je to rozpočet obce a aké zložky ho tvoria?

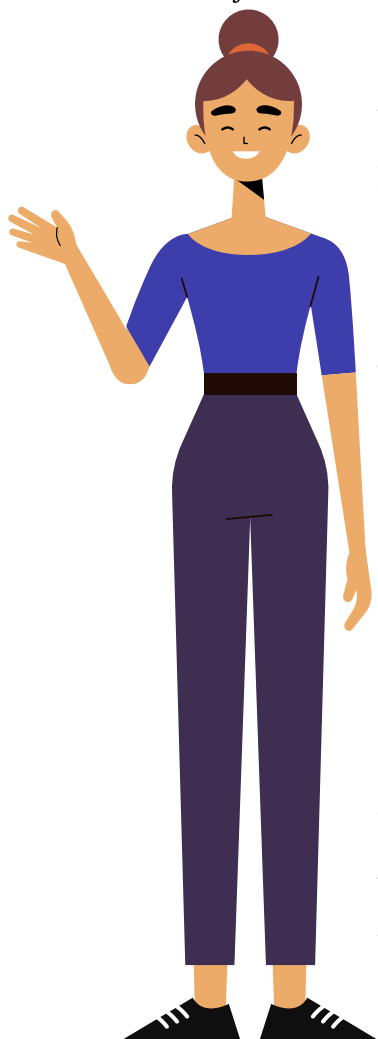
REGIOΠÁLΠA SAMΠIOSPRÁVA

VEREJNÁ SPRÁVA AKO
SÚČASŤ POLITICKÉHO
SYSTÉMU SR

Vládnutie prostredníctvom viacerých územných úrovní riadenia štátu je základným predpokladom každej demokratickej a vyspelej spoločnosti. Rozhodovacie procesy sa približujú z ústrednej úrovne štátnej správy bližšie k občanom, do územných štruktúr. Trend vytvárania regiónov za účelom uplatňovania viacerých úrovní vládnutia začal vznikať od konca druhej svetovej vojny. Predstavovalo to ukončenie dlhodobej centralizácie moci v rukách štátnej správy, resp. ústredných orgánov štátnej správy. Išlo teda o rozsiahlu reorganizáciu verejných inštitúcií a ich vzájomných vzťahov. Naopak pre občanov sa vytvorili nové možnosti sprostredkovania služieb a formy občianskej participácie. Po mnohých reformných procesoch môžeme v dnešnej konštatovať, že sa pomocou regionalizácie vykryštalizovalo viacero silne **regionalizovaných krajín**, ako je napr. Taliansko, Španielsko. Naopak v **niektorých krajinách** regionálna samospráva

ani ustanovená nie je, napr. Litva, Fínsko, Bulharsko alebo Slovinsko.

Regionálnu samosprávu možno označiť ako určitú vyššiu administratívnu a správnu jednotku, ktorá je vymedzená spravidla na regionálnej (krajskej) úrovni. Samotný názov jednotiek regionálnych samospráv v rámci Európy je

rôznorodý. Kým na Slovensku máme **vyššie územné celky**, respektíve **samosprávne kraje**, v Českej republike to sú rovnako samosprávne kraje, v Maďarsku a Chorvátsku **župy**, v Poľsku **vojvodstvá**, v Španielsku **autonómne regióny**. Bez rozdielu ich pojmového označenia je ich význam a zámer podobný, hoci funkcie alebo reálna koncentrácia moci sa môže líšiť. Pri terminologickom vymedzení jednotky regionálnej samosprávy môže zohrávať dôležitú úlohu politické rozhodnutie, či administratívna tradícia. Ide teda o faktory, ktoré sa v každej krajine individuálne odlišujú. Podstatnejším je však osobitné vymedzenie priestoru, z ktorého zostáva daná jednotka regionálnej

samosprávy. V tomto prípade ide o komplikovanú problematiku, ktorú môžeme definovať z viacerých perspektív, čím termín región nadobúda interdisciplinárny charakter. V kontexte predkladanej učebnice môžeme hovoriť o regióne, ako o priestore, ktorého formálne hranice a rozmer autonómnosti sú presne vymedzené legislatívnym spôsobom. V rámci takéhoto právneho predpisu sú špecifikované prvky ako územie, orgány, prípadne iné prejavy samostatnosti. V prípade slovenskej praxe hovoríme o **zákone č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov**, ktorý predstavuje základný právny pilier pre celú činnosť vyšších územných celkov.

Pri teoretickom uchopení regionálnej samosprávy môžeme preberať viacero kľúčových prvkov priamo zo systému miestnej samosprávy, nakoľko samosprávnosť má v tomto prípade zhodujúce sa črty. Avšak význam a rozsah ich chápania sa rozširuje na územne (priestorovo) väčší celok. Jeho jadro je vytvárané práve z menších jednotiek, teda miestnych samospráv, ktoré následne prostredníctvom spoločných znakov vytvárajú ucelený, vlastný región. Medzi miestnou a regionálnou samosprávou sa však neuplatňuje vzťah nadriadenosti a podriadenosti, ale naopak

fungujú na princípe partnerstva a spolupráce pri územnom rozvoji. Takisto existencia regionálnej samosprávy neoslabuje postavenie miestnych samospráv. Ich rozdelenie sa kategorizuje a určuje na základe efektívnosti a racionality. Existencia regionálnych samospráv vychádza z podstaty demokratických štátnych koncepcií. Forma samosprávy sa určuje prostredníctvom ústavy a zákonov. Hoci na tomto mieste je potrebné pripomenúť, že prítomnosť vymedzenia regionálnej samosprávy v ústave nie je vždy podmienkou. Vývojom sa systémy verejných správ vykryštalizovali do modelu, kedy sa štáty rozhodli prenášať určité kompetencie na nižšie úrovne, pričom si štátne zriadenia zachovali svoju štátnu suverenitu. Regionálna samospráva v tomto kontexte predstavuje mladší typ samosprávy ako miestna, ktorá vznikla z historického hľadiska skôr. Za samotným vznikom regionálnej úrovne samosprávnosti môžeme uvádzať prítomnosť národnostných a etnických menšín, ktoré následne začínajú požadovať právo k silnejším rozhodovacím právomociam. Takisto za vznikom môžeme hľadať určitú evolúciu v oblasti vývoja viacstupňového riadenia a spravovania spoločnosti, kedy vybrané otázky verejného života majú väčší, ako len miestny rozsah a významnosť.

Regionálna samospráva predstavuje vybranú formu **verejnej moci**. Konkrétne môžeme hovoriť o reprezentantovi **decentralizovanej verejnej moci**, prostredníctvom ktorej štát preniesol vybrané kompetencie na krajské úrovne. Práve prostredníctvom zverenej verejnej moci sú orgány samosprávy schopné samostatne rozhodovať o jednotlivých otázkach verejného života a ovplyvňovať smerovanie na území daného regiónu. S existenciou regionálnych samospráv sú späté viaceré demokratizačné procesy, ktoré práve prítomnosťou takýchto krajských inštitúcií vytvárajú predpoklad na zlepšovanie kvality demokracie v danej spoločnosti.

Vývoj a etablovanie regionálnej samosprávy v podmienkach Slovenskej republiky bolo pomerne komplikované. Vznik regionálnej samosprávy sa datujeme k **4. júlu 2001**, kedy nadobudol v plnom rozsahu účinnosť **zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov**. Tým sa decentralizovala pomerne rozsiahla časť kompetencií na samosprávne kraje a začali plniť mnohé funkcie v oblasti jednotlivých segmentov verejného života. Právna úprava zaoberajúca sa miestnou samosprávou v podobe zákona o obecnom zriadení nadobudla platnosť v roku 1990.

Termín vyšší územný celok je tiež vymedzený v štvrtej hlave Ústavy Slovenskej republiky. Samotný vznik vyšších územných celkov je však pre slovenskú administratívu netradičný. Z hľadiska historických reálií boli na území Slovenska rôzne regionálne (krajské) útvary. Ako príklad môžeme uviesť komitáty, stolice, župy alebo kraje. Práve aj o samotných župách, ako potenciálnom označení pre jednotku regionálnej samosprávy sa aktívne diskutovalo vo vládných kruhoch. Nakoniec však vládna garnitúra prišla s názvom **vyšší územný celok**, čo pôsobí relatívne mäťúco. Na jednej strane to bol úplne nový pojem pre slovenskú administratívu. Na druhej strane ihneď prvý paragraf samotného zákona o samospráve vyšších územných celkov ustanovuje, že vyšší územný celok je samosprávny kraj, pričom sa označenie „samosprávny kraj“ využíva v celom zákone. Preto aj v predkladanej učebnici používame dvojaké pomenovanie, nakoľko podľa zákona sú obe formy správne.

Diskusie o zriadení regionálnych samospráv sa začali na Slovensku viesť v čase **pred vstupných rokovaní do Európskej únie**. Európska komisia si stanovila jednu z podmienok, že by Slovenská republika mala mať zriadenú úroveň regionálnej samosprávy. Tým by sa prostredníctvom refor-

my verejnej správy posilnilo už spomínané viacúrovňové vládnutie. Schvaľovanie zákona o regionálnej samospráve prinieslo chaotické diskusie, čo sa odrazilo aj na samotnom hlasovaní poslancov Národnej rady Slovenskej republiky. Zákonomdarcovia otvorene diskutovali o **modeloch** s tromi, ôsmymi, dvanástimi, či dokonca šestnástimi samosprávnymi celkami. Nakoniec prišlo k vládnemu **návrhu**, ktorý prezentoval dvanásť vyšších územných celkov. Tento návrh **nedostal dostatočnú podporu** medzi poslancami parlamentu napriek tomu, že medzi koalíčnými poslancami existovala dohoda, ktorá však nebola schválená kvôli viacerým personálnym konfliktom. Paradoxným spôsobom sa pristúpilo k **schváleniu opozičného návrhu s ôsmymi vyššími územnými celkami**, ktoré predstavovali územno-správne delenie z roku 1996. Tým sa vytvoril model s Bratislavským, Trnavským, Nitrianskym, Trenčianskym, Žilinským, Banskobystrickým, Prešovským a Košickým samosprávnym krajom, ktorý je platný dodnes. Okrem územného delenia krajiny sa upravila aj tzv. vertikálna deľba moci, kedy prišlo k rozdeleniu na tri úrovne medzi štát, regionálnu samosprávu (vyššie územné celky) a miestnu samosprávu (obce a mestá). Regionálna samospráva teda predstavuje

určitý stredný stupeň medzi celorepublikovou a miestnou úrovňou. Zároveň pripomíname, že medzi miestnou a regionálnou samosprávou sa neuplatňuje vzťah nadriadenosti a podriadenosti. Orgány štátnej správy, regionálnej a miestnej samosprávy medzi sebou aktívne spolupracujú na spravovaní mnohých segmentov verejného života.

Mapa 3 Územné usporiadanie vyšších územných celkov na Slovensku

Zdroj: Obce Slovenskej republiky, 2023.

Mapa 3 ilustruje jednotlivé vyššie územné celky a ich regionálne centrá na Slovensku. Z hľadiska počtu obyvateľov je najväčším **Prešovský samosprávny kraj**, ktorý má približne 810-tisíc obyvateľov. Druhým je následne **Košický**

samosprávny kraj s cca 785-tisícami obyvateľov, nasleduje **Bratislavský kraj** s 720-tisícami, **Žilinský región** s 690-tisícami, **Nitriansky samosprávny kraj** s 678-tisícami obyvateľov a šiestym najväčším regiónom z hľadiska počtu obyvateľov je **Banskobystrický samosprávny kraj** s 630-tisícami obyvateľov. **Trenčiansky región** má zhruba 580-tisíc obyvateľov a populačne najmenším je **Trnavský samosprávny kraj** s cirka 570-tisícami obyvateľov.

Na mape 3 je tiež možné spozorovať, že aktuálne hranice krajov nie sú v súlade s **historickými (geograficky tradičnými) regiónmi**. Typickým príkladom je rozdelenie historického regiónu Spiš medzi Prešovský a Košický samosprávny kraj. Historická **Gemerská župa** je naopak rozdelená medzi Banskobystrický a Košický samosprávny kraj. Iný prípad je možné nájsť na úrovni západného Slovenska, kedy ani občania okresu Skalica a Dunajská Streda nemajú príliš spoločných **etnických alebo geografických spoločných znakov**. V tomto prípade prišlo naopak k spojeniu **Záhoria a Podunajska**. Tým sa vykryštalizovala skutočne rôznorodá geografická konštelácia regionálnych samospráv. Tieto odlišnosti mohli prameniť k tomu, že si občania nikdy príliš nenašli pozitívny vzťah k samotným regiónom. To môže

odzrkadliť napr. nízka volebná účasť vo voľbách do orgánov regionálnych samospráv, či skutočnosť, že na regionálnej úrovni v podmienkach Slovenskej republiky nikdy nebolo zrealizované žiadne referendum.

Pôsobnosť regionálnych samospráv

Vyšší územný celok je právnickou osobu podobne ako obce a mestá. Samosprávne kraje disponujú vlastným územím, majetkom, obyvateľmi, legislatívnymi nástrojmi a symbolmi. Primárnou úlohou regionálnych samospráv je všestranná podpora komplexného rozvoja svojho územia a starostlivosť o potreby a záujmy svojich občanov.

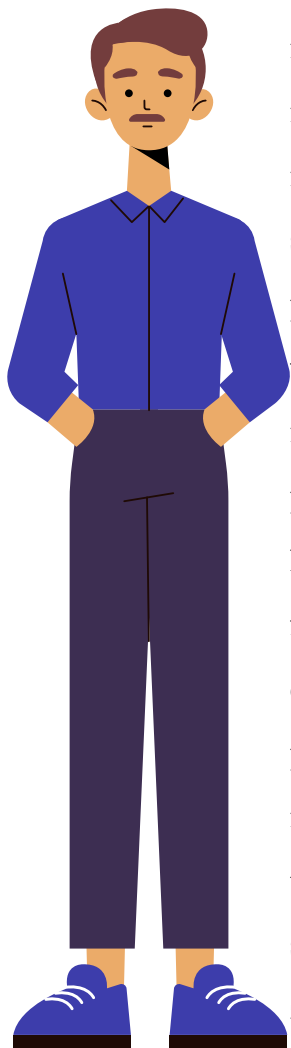
Pôsobnosť regionálnych samospráv je podobne ako u obcí a miest rozdelená do dvoch kompetenčných rámcov. Hovoríme o **originálnej, samosprávnej pôsobnosti a o prenesenom výkone štátnej správy na vyššie územné celky**. Tým sa teda **zmiešaný model** uplatňuje okrem miestnej úrovne aj na regionálnej. V rámci samosprávnej agendy a delegovaného výkonu štátnej správy sa regionálne samosprávy snažia o zaobstaranie **komplexného** sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja na svojom území. V oblasti **dopravy** spravujú cestnú sieť druhej a tretej triedy,

zabezpečujú prímestské a medziokresnú dopravu v rámci svojho kraja. Vo sfére **školstva** sú zriaďovateľmi stredných škôl a školských internátov pre stredoškolákov. V oblasti **zdravotníctva** vydávajú ambulanciám povolenia a smernice k realizácii ich zdravotníckej činnosti. V tomto kontexte môže ísť napr. o vytváranie obvodov alebo vymedzovanie ordinačných hodín. Za účelom zvyšovania **sociálnej starostlivosti** môžu zriaďovať denné stacionáre, liečebne, domovy dôchodcov, rehabilitačné strediská alebo hospice. Regionálne samosprávy takisto zasahujú do oblasti **kultúry**, kedy podporujú ochranu kultúrneho a historického dedičstva a zriaďujú múzeá, galérie, divadlá a iné kultúrno-osvetové zariadenia.

Orgány regionálnych samospráv

K tomu, aby samosprávne kraje mohli realizovať svoje samosprávne aktivity potrebujú disponovať riadnymi orgánmi. Podobne ako v prípade miestnej samosprávy, tak aj u regionálnych jednotiek sa na Slovensku uplatňuje **zastupiteľský systém**, kedy máme dva priamo volené orgány v podobe regionálneho **zastupiteľstva a predsedu** vyššieho územného celku. Zloženie orgánov je teda dosť podobné

tým, ktoré sme si už predstavili v rámci kapitoly miestna samospráva.

Úlohou **zastupiteľstva vyššieho územného celku** je rozhodovať o najvýznamnejších otázkach spojených so spoločenským smerovaním na území daného samosprávneho kraja. Poslanci zastupiteľstva sú volení vo volebných obvodoch, kedy na jedného poslanca pripadá zhruba 12-tisíc až 15 tisíc obyvateľov kraja. Zastupiteľstva sa následne uznáša na nariadeniach, narába s majetkom kraja, schvaľuje program hospodárskeho a sociálneho rozvoja kraja, schvaľuje rozpočet, vyhlasuje regionálne referendum, zriaďuje komisie, volí na šesť ročné obdobie hlavného kontrolóra, určujú odmeny pre poslancom a členom komisií, ktorí nie sú poslancami, schvaľujú a aktualizujú koncepcie spojené s územným plánovaním a rozhodujú o ďalších zásadných záležitostiach, ktoré nie sú legislatívne zverené predsedovi vyššieho územného celku. Predseda samosprávneho kraja zvoláva zastupiteľ-

stvo podľa potreby, avšak najmenej raz za dva mesiace. Rokovania prebiehajú výhradne v zbore, pričom k tomu, aby

bolo zastupiteľstvo uznášaniaschopné musí byť na rokovaní prítomná nadpolovičná väčšina poslancov. Zasadania kraj-ského zastupiteľstva sú verejné, avšak vo vybraných príkla-doch môžu byť realizované aj neverejnou formou.

Na čele vyššieho územného celku stojí druhý priamo volený orgán regionálnej samosprávy, ktorým je **predseda**. Predseda samosprávneho kraja je výkonným orgánom, kto-rý reprezentuje kraj navonok. Takisto je štatutárnym orgá-nom. Podobne ako starosta disponuje sistačným právom. V prípade, ak sa domnieva, že uznesenie zastupiteľstva je v rozpore so zákonom, prípadne nie je pre samosprávny kraj výhodné, môže sistačné právo využiť. Ďalej podobne ako starosta zvolá a vedie rokovania zastupiteľstva, spravidla raz za mesiac prerokováva s predsedami komisií aktuálne otázky týkajúce sa ďalšieho smerovania kraja.

Tabuľka 3 Prehľad predsedov vyšších územných celkov k 31.10.2023

Meno predsedu VÚC	Názov VÚC
Juraj Droba (SAS, Prog-resívne Slovensko, Team Bratislava)	Bratislavský samosprávny kraj

Meno predsedu VÚC	Názov VÚC
Jozef Viskupič (OLA-NO-NOVA-KÚ-ZMENA ZDOLA, SaS, KDH, SPOLU, ŠANCA, ODS - Občianski demokrati Slovenska, ZA ĽUDÍ, SME RODINA, OKS, DS, Magyar Fórum - Maďarské fórum)	Trnavský samosprávny kraj
Jaroslav Baška (SMER-SD, HLAS-SD, Sme rodina, SNS)	Trenčiansky samosprávny kraj
Branislav Becík (HLAS-SD, Sme rodina)	Nitriansky samosprávny kraj
Erika Jurinová (OLA-NO-NOVA-KÚ-ZMENA ZDOLA, SME RODINA, ZA ĽUDÍ, DS, ODS - Občianski demokrati Slovenska, ŠANCA, OKS, SaS)	Žilinský samosprávny kraj
Ondrej Lunter (Nezávislý kandidát)	Banskobystrický samosprávny kraj

Meno predsedu VÚC	Názov VÚC
Milan Majerský (KDH, SAS, Sme rodina, Za ľudí)	Prešovský samosprávny kraj
Rastislav Trnka (KDH, Szövetség - Aliancia, Starostovia a nezávislí kandidáti, Šanca a DS)	Košický samosprávny kraj

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR, 2022.

Tabuľka 3 ilustruje prehľad jednotlivých predsedov vyšších územných celkov a ich politickej príslušnosti. Na tomto mieste je potrebné zdôrazniť, že pre účely regionálnych a komunálnych volieb vytvárajú politické strany **volebné koalície**, prostredníctvom ktorých nominujú svojich spoločných kandidátov. Zo samotnej tabuľky je možné spozorovať, že okrem Ondreja Luntera (BSK), ktorý sa uchádzal o post predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja ako **nezávislý kandidát**. Rastislav Trnka (KSK) bol v predchádzajúcom období nezávislým predsedom, avšak v roku 2022 už kandidoval za koalíciu. Avšak mal podporu SAS, KDH, Progresívne Slovensko, SPOLU – občianska demok-

racia a Občianska konzervatívna strana. V ostatných prípadoch išlo o kandidátov s podporou často až širšieho politického spektra, pričom spravidla je vždy predseda VÚC aj členom jednej zo strán. Napr. **Juraj Droba (BSK)** je členom **SAS**, **Jozef Viskupič (TTSK)** **OLANO** (toto hnutie bolo neskor v roku 2023 premenované na **SLOVENSKO**), **Jaroslav Baška (TSK)** je členom **SMER-SD**, **Branislav Becík (NSK)** je členom **HLASU-SD**, **Erika Jurinová (ŽSK)** figuruje v hnutí **OLANO (SLOVENSKO)**, **Milan Majerský (PSK)** je zároveň predsedom **KDH**.

Financovanie regionálnych samospráv

Základným finančným nástrojom regionálnych samospráv je **rozpočet**. Ten sa zostavuje a schvaľuje na obdobie **jedného kalendárneho roka**. Vyšší územný celok financuje svoje operácie z vlastných príjmov, dotácií zo štátneho rozpočtu a ďalších zdrojov. Hlavnou príjmovou zložkou sú príjmy z dane fyzických osôb. Ako sme si v podkapitole financovanie miestnych samospráv naznačili, daň z príjmu

fyzických osôb sa rozdeľuje v pomere 70% miestnej samosprávy a 30% ide do rozpočtu regionálnej samosprávy. Medzi ďalšie príjmy patria napríklad nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku VÚC, výnosy z finančných prostriedkov, dary a výnosy dobrovoľných zbierok v prospech samosprávneho kraja, dotácie zo štátneho rozpočtu za účelom úhrady výdavkov vzniknutých pri zabezpečovaní plnenia preneseného výkonu štátnej správy, iné formy dotácií zo štátneho rozpočtu, prípadne prostriedky z EÚ a iné prostriedky zo zahraničia poskytnuté na plnenie konkrétneho účelu.

Kontrolné otázky

1. Kedy vznikla úroveň regionálnych samospráv na Slovensko a ako tento proces prebiehal?
2. Aké úlohy v spoločnosti vykonávajú vyššie územné celky?
3. Aké poznáme orgány regionálnych samospráv a aké sú ich kompetencie a úlohy?
4. Čo predstavujú príjmy a výdavky rozpočtov regionálnych samospráv?
5. Dokázali by ste vymenovať všetky samosprávne kraje na Slovensku a priradiť k nim ich predsedov?

Bibliografia

ADAMCOVÁ, M. 2018. Teória verejnej správy. Košice: UPJŠ, 2018. 136 s. ISBN 978- 80-8152-587-2.

BRIX, R. – ŠVIKRUHA, M. 2012. Voľby zástupcov miestnej a regionálnej samosprávy v Čechách a na Slovensku. www.law.muni.cz [online]. [cit.13.10.2023]. Dostupné na internete: <https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/rozpad/BrixRichard_Svikruha-Martin.pdf>.

CEPEK, B. et al. 2018. Správne právo hmotné: Všeobecná časť. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 492 s. ISBN 978-80-8168-784-6.

CÍBIK, L. 2023. Teória a prax verejných rozpočtov II. Trnava: FSV UCM, 2023, 132 s. ISBN 978-80-572-0347-6.

CIRNER, M. 2013. Reforma štátnej správy ESO – Návrat k centralizácii verejnej správy na Slovensku? In: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie „Teória a prax verejnej správy“. Košice: UPJŠ, 2013. s. 64 – 75. ISBN 978-80-8152-061-7.

HAMALOVÁ, M. et al. 2014. Teória, riadenie a organizácia verejnej správy. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. 454 s. ISBN 978-80-8168-139-4.

HORVÁTH, P. et al. 2014. Kapitoly z politického systému Slovenskej republiky. Trnava: Spoločnosť pre verejnú správu pri SAV, 2014. s. 56 – 63. ISBN 978-80-971627-1-9.

HRTÁNEK, L. 2013. Analýza reformy verejnej správy ESO. In: Justičná revue. ISSN 1335-6461, 2013, roč. 8, č. 9, s. 1037 – 1049.

KLIMOVSKÝ, D. 2008. Základy verejnej správy. Košice: UPIŠ, 2008. s. 269 ISBN 978-80-8168-002-1.

KONEČNÝ, S. – KONEČNÝ, B. 2009. Otvorená komunálna politika: Teória a prax. Bratislava: Mayor, 2009. 293 s. ISBN 978-80-969133-3-6.

KOŠIČIAROVÁ, S. 2022. Správne právo hmotné: všeobecná časť. 3. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň:

Aleš Čeněk, 2022. 493 s. ISBN 978-80-7380-888-4.

KRUNKOVÁ, A. 2016. Samospráva a priama demokracia – teoretické východiská. In: *Studia Iuridica Cassoviensia*. ISSN 1339-3995, 2016, ročník 4., číslo 1., 81 – 91 s.

MACHYNIAK, J. 2018. Štátna správa v krajinách Vyšehradskej skupiny. In: *Transformácia a premeny politických systémov v krajinách Vyšehradskej skupiny*. Bratislava: IRIS, 2018.s. 167 – 168. ISBN 978-80-8200-031-6.

MACHYNIAK, J. 2020. Verejná správa a verejná politika. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2020. 81 s. ISBN 978-80-572-0103-8.

MACHYNIAK, J. 2021. Výkon samosprávy na úrovni obce, mesta a regiónu: Slovensko 1990 - 2020. Trnava: FSV UCM, 2021, 123 s. ISBN 978-80-572-0121-2.

MECOVÁ, A. 2014. Kritický pohľad na reformu štátnej správy ESO. www.pulib.sk [online]. [cit. 14.10.2022]. Dostupné na internete: [<https://www.pulib.sk/web/](https://www.pulib.sk/web/)

kniznica/elpub/dokument/Olostiak8/subor/Mecova.pdf>.

MF SR. 2022. Štatút Ministerstva financií Slovenskej republiky. www.mfsr.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/23/statut_MF_SR_uz_2020.pdf>.

MH SR. 2022. Informácie o MH SR. www.mhsr.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.mhsr.sk/ministerstvo/informacie-o-mhsr>>.

MIKUŠ, D. 2019. Komunálna samospráva na Slovensku optikou verejnej politiky. Trnava: FSV UCM v Trnave, 2019, 113 s. ISBN 978-80-572-0022-2.

MIN DOP SR. 2022. Štatút ministerstva. www.mindop.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/urad-ministerstva-5163/dokumenty-61/statut-ministerstva-206>>.

MIRRI. 2022. Ministerstvo. www.mirri.gov.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.mirri.gov.sk/ministerstvo/>>.

MK SR. 2022. Ministerstvo. www.culture.gov.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/>>.

MO SR. 2022. Ministerstvo obrany. www.mosr.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.mosr.sk/24057-sk/ministerstvo-obrany/>>.

MP SR. 2022. Štatút. www.mpsr.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.mpsr.sk/statut-ministerstva-podohospodarstva-a-rozvoja-vidieka-sr-ucinny-01-10-2020/7---15906/>>.

MPSVR SR. 2022. Ministerstvo. www.employment.gov.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/>>.

MS SR. 2022. Pôsobnosť a kompetencie MSSR. www.justice.gov.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/>>.

MŠVVaŠ SR. 2022. Štatút a organizačný poriadok MŠVVaŠ SR. www.minedu.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.minedu.sk/statut-a-organizacny-poriadok-msvvas-sr/>>.

MV SR. 2013. ESO – Reforma štátnej správy. www.minv.sk [online]. [cit. 14.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.minv.sk/?eso-efektivna-spolahliva-otvorena-verejna-sprava>>.

MV SR. 2021. Odbory školstva na okresných úradoch sa po niekoľkých rokoch presunú naspäť na ministerstvo školstva. www.minv.sk [online]. [cit. 15.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=odbory-skolstva-na-okresnych-uradach-sa-po-niekolkych-rokoch-presunu-naspat-na-ministerstvo-skolstva>>.

MV SR. 2022a. Vestník vlády Slovenskej republiky za roky 2022, 2021 a 2020. [Online]. www.minv.sk [cit. 15.10.2022]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?vestnik-vlady-sr>.

MV SR. 2022b. Okresné úrady / Klientske centrá. www.minv.sk [online]. [cit. 19.02.2022]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?okresne-urady-klientske-centra&urad=5>.

MV SR. 2022c. Ministerstvo. www.minv.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: https://www.minv.sk/?urad_MV.

MZ SR. 2022. Štatút Ministerstva zdravotníctva SR. www.health.gov.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <https://www.health.gov.sk/?statut-ministerstva>.

MZV SR. 2022. Zriadenie, právomoci a kompetencie. www.mzv.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/ministerstvo/o->

ministerstve/zriadenie- pravomoci-a-kompetencie>.

MŽP SR. 2022. Štatút. www.minzp.sk [online]. [cit. 10.10.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.minzp.sk/statut/>>.

NIKOVÁ, K. 2023. Podpredseda ZMOS: Všetky obce do 500 obyvateľov majú istým spôsobom problém. www.mytopolcany.sme.sk [online]. [cit. 29.10.2023]. Dostupné na internete: <<https://mytopolcany.sme.sk/c/23170561/reforma-verejnej-spravy-to-co-teraz-uniklo-do-medii-je-omalovanka-tvrdi-podpredseda-zmos-u.html>>.

OBCE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2023. Počet obyvateľov v okresoch SR. www.sodbtn.sk [online]. [cit. 13.11.2023]. Dostupné na internete: <http://www.sodbtn.sk/obce/okresy_scitanie_2021.php?id=1>.

PRACHÁROVÁ, V. 2019. Budovanie odbornosti na okresných úradoch – čo zmenil nový zákon o štátnej službe. Bratislava: Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť, 2019. 52 s. ISBN 978-80-973347-3-4.

PRUCHA, P. 2018. Místní správa. 2. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2018, 277 s. ISBN 978-80-210-9007-1.

SAKOVÁ, D. 2012. ESO – Reforma štátnej správy. [Online]. www.itapa.sk [cit. 16.02.2022]. Dostupné na internete: <<https://www.itapa.sk/data/att/d12/2143.327a4a.pdf>>.

SLOBODA, D. 2004. Charakter sídelnej štruktúry Slovenska ako predpoklad pre komunálnu reformu. www.komunal.eu [online]. [cit. 18.10.2022]. Dostupné na internete: <https://www.komunal.eu/images/pdf/Sloboda_komreforma.pdf>.

SODB. 2022. Počet obyvateľov v obciach Slovenskej republiky. www.sodbtn.sk [online]. [cit. 20.10.2022]. Dostupné na internete: <http://www.sodbtn.sk/obce/obce_ob1.php>.

ŠAMALÍK, P. 2021. Podpora športu na regionálnej úrovni. In: CÍBIK, L. – BRIX, R. – NOVÁK, M. – MICHAL, S. 2021. Publicy 2021 – časť II. Trnava: FSV UCM, 2021, s. 240 – 252. ISBN 978-80-572-0212-7.

ŠVIKRUHA, M. 2020. Teoretické vymedzenie verejnej správy a jej subsystémov v rámci správnej vedy. In: HORVÁTH, P. 2020. Online vzdelávanie vo verejnej správe v čase pandémie. Trnava: FSV UCM, 2020, 144 – 158 s. ISBN 978-80-572-0091-8.

ŠVIKRUHA, M. 2021. 20 rokov regionálnej samosprávy na Slovensku: Využitá príležitosť? Trnava: FSV UCM, 2021, 161 s. ISBN 978-80-572-0210-3.

ŠÚ SR. 2022. Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2022. www.volby.statistics.sk [online]. [cit. 31.10.2023]. Dostupné na internete: <https://volby.statistics.sk/osk/osk2022/sk/volby_predsedu.html>.

ŠÚ SR. 2022. Voľby predsedov samosprávnych krajov. www.volby.statistics.sk [online]. [cit. 02.11.2023]. Dostupné na internete: <https://volby.statistics.sk/osk/osk2022/sk/volby_predsedu.html>.

URC, E. 2020. Praktikum z verejnej správy. In: HORVÁTH, P. 2020. Online vzdelávanie vo verejnej správe v čase

pandémie. Trnava: FSV UCM, 2020, s. 159 – 175. ISBN 978-80-572-0091-8.

VOZÁR, I. et al. 2020. Analýza vybraných aspektov fungovania a výkonu štátnej správy starostlivosti o životné prostredie. Bratislava: Via Iuris, 2020. s. 187 – 190. ISBN 978-80-89805-07-5.

Zákon č. 369/1990 Zb. Zákon o obecnom zriadení

Zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov

Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy

(c) 2024 FSV UCM

VÝCHOVA K DEMOKRATICKÉMU OBČIANSTVU
A KRITICKÉMU MYSLENIU.

VEREJNÁ SPRÁVA AKO SÚČASŤ POLITICKÉHO SYSTEMU SR

FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED ÜCM v Trnave

Publikácia študentom stredných škôl umožňuje rozvinúť kritické myslenie, analytické schopnosti a schopnosť pochopiť komplexné politické súvislosti, nakoľko tie za posledné tri desaťročia prešli zásadnými dynamickými zmenami. Študentom ponúka možnosť objaviť, ako politika ovplyvňuje ich každodenný život, a ako môžu sami aktívne participovať v demokratickom procese.

